

Bergspredikan

JESU BERGSPREDIKAN

Matteus evang. kap. V, VI, VII

Från grekiskan till finska jämte
förklaringar av

PEKKA ERVAST

Svensk översättning av G.U.

FÖRORD

Otvivelaktigt förvånar sig mången över rubriken på denna bok, som anger, att här erbjuds en ny översättning av Bergspredikan: ty om någon av världens heliga böcker av gammalt borde vara bekant, så är det väl nya testamentet, varav Bergspredikan blott är ett litet utdrag. Huru måne författaren till denna nya översättning varit så kortsynt, att han givit sig in i ett ur allmänhetens synpunkt så otacksamt arbete?

Det skulle jag icke gjort, om jag varit fullt övertygad om, att Bergspredikan hör till det mest lästa i kristenheten. Onödigt vore ju att översätta ett bokligt alster, som många gånger blivit översatt och justerat, korrigerat och förnyat och är för varje kristen som en andra tabula.

Orsaken, varför jag gav mig in i ett skenbart så otacksamt arbete, är min tro och övertygelse, att Bergspredikan är mycket litet - ja knappast alls - känd inom kristenheten. Otivelaktigt har man läst den otaliga gånger både högt inför åhörare och sakta för sig själv, men få ha last den forskande, begrundande, med förståelse.

Bergspredikan är världslitteraturens klarast lysande pärla. Så tänka vi med ädel stolthet i vår egenskap av kristna, - och vi misstaga oss ej i vårt omdöme. Men om man skulle säga: Bergspredikan är den egentliga kristendomens och den sanna kristlighetens framställning och måttstock, då skulle vi som goda kristna frågande betrakta den talande, men kanske om en stund helt faderligt nicka och säga: nå ja, nå ja, förstås ...

Men om man skulle tillägga: I Bergspredikan har Jesus själv förklarat för oss, vad som är kristendom och på vilket sätt en kristen bör leva och förhålla sig, vilka bud han bör följa och huru han skall tjäna Gud, då skulle vår kristenhet säkert med en huvudskakning råda rådgivaren, att han borde läsa sin katekes och trosbekännelsen och Guds tio bud, förrän han försöker lära kristna, vari kristendomen består.

Under såna förhållanden - vad har jag väl kunnat göra annat än att från grundtexten på nytt översätta de nämnda kapitlen ur Mattei evangelium, som benämnas Bergspredikan, och medelst förklaringar poängtera Jesu ords betydelse och mening. Redan som ung hade jag klart för mig Bergspredikans- utomordentliga och enastående betydelse, och till min utsägliga förvåning har jag under mitt liv märkt', huru djupt okunniga vi kristna är om det verkliga innehållet i Bergspredikan.

Av kärlek till Jesu goda och glada budskap, av medkänsla för de betrykta, i mörker strävande och sökande själar, som Jesus med sitt budskap tänkt på, samt - om en sådan lycka bleve mig beskärd - för att hjälpa de lärare och präster, vilka erhållit som uppgift att förklara kristendomens grunder för de unga och för folket, har jag utfört detta översättningsarbete och tillfogat mina kommentarer.

Såsom textbok har jag använt: Hee Kainee Diatheekee. Text with chritical apparatus, London, British and Foreign Bible Society, 1914. Jämsides med den grekiska texten har jag även anlitat Hieronymus gamla latinska översättning: Novum Testamentum latine interprete Hieronymo. Edited C. Tischendorf, Lipsiae, Avenarius & Mendelssohn, MDCCCL. Dessutom har jag hela tiden för jämförelses skull hållit på mitt mitt bord

Nya Testamentet på italienska, franska, engelska, tyska och svenska. För den finska översättningen har jag använt mig av Bibelsällskapets Pyhä Raamattu, tryckt i Helsingfors 1912, och som överensstämmer med Bibel-kommiténs finska översättningar. I min översättning har jag såvitt möjligt låtit bli att avvika från denna gamla översättning, då min avsikt ej varit att åstadkomma "en bättre språklig byggnad", vilket jag ej ens varit i stånd till att skapa, utan jag har endast tolkat grundtextens tanke och inre mening ordagrant.

"Icke kommer var och en in i himmelriket, som säger till mig: Herre, Herre, utan den som gör min himmelska Faders vilja, Hans, som är i himmelen", säger Jesus i slutet av sin bergspredikan.

Som kristna har vi för det mesta nöjt oss med att anropa Jesus som Herre, Mästare och Frälsare, och glömt att uppfylla den himmelska Faders vilja. Vilken uppfattning vi än må ha om himmelriket, så kunna vi sist och slutligen dock icke påstå, att vi förtjänat det. Enligt Jesu ord få vi stanna utanför detsamma. Om det är ett liv efter döden, så blir vi inte delaktiga därav. Om det är Guds rikes förverkligande på jorden - såsom vi ideligen ber i bönen "Fader vår", - så har vi icke förverkligat det. Vi har icke kommit in i himmelriket.

Och dock drömde kyrkofadern Augustinus, en av vår egen tros största pelare, så vackert och högsint om ecclesia, den kyrka, som skulle vara civitas Dei, Guds rike på jorden. Han tillade även: Kyrkan är detta Guds rike. Men vi är tvungna att nu, halvannat årtusende senare, i det ljus historien skänker oss - samtidigt som vi varmt erkänner den kristna kyrkans alla stora förtjänster - tillägga: Ack, att kyrkan hade varit det.

Det som icke är, det kan komma.
Loppis, i september 1925.

P. E.

JESU BERGSPREDIKAN

enligt Matteus

V, VI och VII kap.

I. INLEDNING

- V. 1. När han såg folket, gick han upp på berget; och sedan han hade satt sig ned, trädde hans lärjungar fram till honom.
2. Då öppnade han sin mun och undervisade dem och sade:

II. HIMMELRIKETS PORT

- V. 3. Saliga äro de som äro fattiga i anden, ty dem hör himmelriket till.
4. Saliga äro de milda, ty de skola besitta jorden.
5. Saliga äro de bedrövade, ty de skola bliva tröstade.
6. Saliga äro de som hungra och törsta efter rättsinnighet, ty se skola bliva mättade.
7. Saliga äro de barmhärtiga, ty dem skall vederfaras barmhärtighet .
8. Saliga äro de renhjärtade, ty de skola se Gud.
9. Saliga äro fredstiftarna, ty de skola kallas Guds söner.
10. Saliga äro de som lida förföljelse för rättsinnighetens skull, ty dem hör himmelriket till.

III. MANINGSORD TILL DEM SOM INTRÅDA I RIKET

V. 11. Saliga ären I, när människorna framdeles för min skull

smäda och förfölja eder och sanningslöst säga allt ont mot eder.

12. Glädjens och fröjdens eder, ty eder lön är stor i himmelen; så förföljde man ju och profeterna dem som voro före eder.
13. I ären jordens salt; men om saltet mister sin sälta, varmed skall man då giva det sälta igen? Till intet annat duger det än till att kasta ut och trampas ned av människorna .
14. I ären världens ljus. Icke kan en stad döljas, som ligger uppe på ett berg.
15. Ej heller tänder man ett ljus och sätter det under skäppan, utan man sätter det på ljusstaken, så att det lyser för alla dem som äro i huset.
16. På samma sätt må ock edert ljus lysa inför människorna, så att de se edra goda gärningar och prisa eder Fader, som är i himmelen.

IV. JESU NYA SEDELÄRA

- V. 17. I skolen icke mena, att jag kommit för att upphäva Lagen (eller profeterna): jag har icke kommit för att upphäva utan för att fullborda.
18. Amen, ty sannerligen säger jag eder; intill dess himmel och jord förgås, skall icke den minsta bokstav, icke en enda prick av Lagen förgås, förrän dess skilda former genomgått och allt fullbordats.
 19. Därför, den som upphäver ett av de minsta bland följande bud och lär människorna så, han skall räknas för en av de minsta i himmelriket; men den som håller dem och lär människorna så, han skall räknas för stor i himmelriket.

20. Ty jag säger; att om eder rättskänsla icke övergår de skriftlärdes och fariséernas, så skolen I icke komma in i himmelriket.

V. DET FÖRSTA BUDET

- V. 21. I haven hört att det är sagt till de gamle: "Du skall icke dräpa, ty den som dräper, han är hemfallen åt domstolens dom".
22. Men jag säger eder; var och en som vredgas på sin broder, han är hemfallen åt domstolens dom; men den som säger till sin broder "du raka"du bov, han är hemfallen åt sanhedrins dom; och den som säger: "du dåre", han är hemfallen åt det brinnande Gehenna.
23. Därför, om du kommer med din gåva till altaret, och där drager dig till minnes, att din broder har något emot dig,
24. så lägg din gåva där framför altaret, och gå först bort och förlik dig med din broder, och återkommen därifrån offerar du din gåva.
25. Var villig till snar förlikning med din motpart, medan du ännu är med honom på vägen, så att din motpart icke drager dig inför domaren, och domaren överlämnar dig åt rättstjånaren, och du bliver kastad i fängelse.
26. Sannerligen säger jag dig: du skall icke slippa ut därifrån, förrän du har betalt den yttersta skärven.

VI. DET ANDRA BUDET

- V. 27. I haven hört att det sagt: "du skall icke begå äktenskapsbrott".
28. Men jag säger eder: var och en som med begärelse ser på en kvinna han har redan skändat henne i sitt hjärta.

29. Om nu ditt öga är dig till förförelse, så riv ut det och kasta det i från; dig ty det är bättre för dig att en av dina lemmar fördärvas, än att hela din kropp kastas i gehenna.
30. och om din högra hand är dig till förförelse, så hugg av den och kasta den ifrån; dig ty det är bättre för dig att en av dina lemmar fördärvas, än att hela din kropp kommer till gehenna.
31. Det är ock sagt:"den som vill skilja sig från sin hustru, han skall giva henne skiljebrev".
32. Men jag säger eder: var och en som skiljer sig från sin hustru, han bliver orsak till att hon begår äktenskapsbrott varförutom han själv är skyldig till otucket. Och den som tager en frånskild kvinna till hustru, han begår äktenskapsbrott.

VII. DET TREDJE BUDET

- V. 33. Ytterligare haven I hört att det är sagt till de gamle:
" du skall icke svärja falskt" och "du skall hålla din ed inför Herren".
34. Men jag säger eder: I skolen icke alls svärja, varken vid himmelen, ty den är "Guds tron".
35. ej heller vid jorden, ty den är "hans fotapall", ej heller vid Jerusalem, ty det är "den store Konungens stad";
36. ej heller må du svärja vid ditt huvud, ty du kan icke göra ett enda hår vare sig vitt eller svart;
37. utan sådant skall edert tal vara, att ja, ja, och nej, nej. Vad därutöver är, det är att fara med svek.

VIII. DET FJÄRDE BUDET

- V. 38. I haven hört att det är sagt: "Öga för öga och tand för tand."
39. Men jag säger eder: I skolen icke stå emot det som ont är; utan om någon slår dig på den högra kinden, så vänd ock den andra till honom;
40. och om någon vill gå till rätta med dig för att beröva dig din livklädnad, så låt honom få manteln med;
41. och om någon tvingar dig att gå med honom en mil, så gå två med honom.
42. Giv åt den som beder dig, och vänd dig icke dort i från den som vill låna av dig.

- VII. 1. Dömen icke, på det att I icke mån bliva dömda;
2. ty med den dom varmed I dömen skolen I bliva dömda; och med det mått som I mäten med skall ock mätas åt eder.
3. Huru kommer det till, att du ser grandet i din broders öga, men icke bliver varse bjälken i ditt eget öga?
4. Eller huru kan du säga till din broder: "låt mig taga ut grandet ur ditt öga", du som har en bjälke i ditt eget öga?
5. Du skrymtare, tag först ut bjälken ur ditt eget öga; därefter må du se till, att du kan taga ut grandet ur din broders öga.

IX. DET FEMTE BUDET

- V. 43. I haven hört att det är sagt: "du skall älska din nästa och hata din ovän".
44. Men jag säger eder: Älsken edra ovänner, och bedjen för dem som förfölja eder,

45. så att ni bleve eder himmelska Faders söner, ty han låter ju sin sol gå upp över både onda och goda och låter det regna över både rättrådiga och orättrådiga.
46. Ty om I älsken dem som älska eder, vad lön kunnen I få därför? Göra icke publikanerna detsamma?
47. Och om I visen vänlighet mot edra bröder allenast, vad synnerligt gören I därmed? Göra icke vardagliga människor detsamma?
48. Alltså bliven I fullkomliga, såsom eder himmelske Fader är fullkomlig.

X. DE GODA GÄRNINGARNA OCH FASTAN

- VI. 1. Tagen eder till vara för att utöva edra lagenliga gärningar inför människorna, för att bliva sedda av dem; annars haven I ingen lön hos eder Fader, som är i himmelen.
2. Därför, när du visar deltagande i din gärning, så låt icke stöta i basun för dig, såsom skrymtarna göra i synagogorna och på gatorna, för att de skola bliva prisade av människorna. Amen, säger jag eder: de ha gått miste om sin lön.
 3. Men, när du gör en god gärning, låt då din vänstra hand icke få veta vad den högra gör,
 4. så att din goda gärning må ske i det fördolda; då skall din Fader, som ser i det fördolda, vedergälla dig.
16. Och när I fasten, skolen I icke visa en bedrövad uppsyn såsom skrymtarna, vilka vanställa sina ansikten för att bliva sedda av människorna med sin fasta. Amen, säger jag eder: de gå miste om sin lön.
17. Men, när du fastar, smörj då ditt huvud och två ditt ansikte,
 18. för att du icke må bliva sedd av människorna med din fasta utan allenast av din Fader, som är i det fördolda. Då skall din Fader, som ser i det fördolda, vedergälla dig.

XI. BÖNEN

- VI. 5. Och när I bedjen, skolen I icke vara såsom skrymtarna, vilka gärna stå i synagogorna och i gathörnen och bedja, för att bliva sedda av människorna. Amen, säger jag eder: de hava fått ut sin lön.
6. Men, när du vill bedja, gå då in i din kammare, och stäng igen din dörr, och bed till din Fader i det fördolda; då skall din Fader, som ser i det fördolda, vedergälla dig.
7. Men i edra böner skolen I icke hopa tomma ord såsom vardagsmänniskorna, vilka mena att de skola bliva bönhörda för sina många ords skull.
8. Så varen då icke lika dem, eder Fader vet ju vad I behöven, förrän i bedjen honom.
9. I skolen bedja sålunda:
Fader vår, som är i himmelen,
Helgat varde ditt namn.
10. Tillkomme ditt rike,
ske din vilja såsom i himmelen, så ock på jorden.
11. Vårt översinnliga bröd giv oss i dag.
12. Och förlåt oss våra skulder, såsom ock vi förlåta dem oss skyldiga äro.
13. Och inled oss icke i frestelse, utan fräls oss ifrån ondo.
14. Ty om I förlåten människorna deras försyndelser, så skall ock eder himmelska Fader förlåta eder,
15. men om I icke förlåten människorna, så skall ej heller eder Fader förlåta edra försyndelser.

XII. SKATTERNA

- VI. 19. Samlen eder icke skatter på jorden, där mal ock rost förstöra, och där tjuvar bryta sig in och stjäla.

20. Samlen eder skatter i himmelen, där rost och mal icke förstöra, och där inga tjuvar bryta sig in och stjäla.
21. Ty där din skatt är, där är ock ditt hjärta.

XIII. KROPPENS LJUS

- VI. 22. Ögat är kroppens ljus. Om nu ditt öga är sveklöst, så får hela din kropp ljus.
23. Men om ditt öga är ont, då bliver hela din kropp höljd i mörker. Är det nu så, att ljuset, som du har i dig, är mörker, huru djupt bliver då icke mörkret.

XIV. GUD OCH MAMMON

- VI. 24. Ingen kan tjäna två herrar; ty antingen kommer han då att hata den ena och älska den andra, eller kommer han att hålla sig till den förre och förakta den senare. I kunnen icke tjäna både Gud och Mammon.
25. Därför säger jag eder: Rikten icke tankarna på eder själ vad I skolen äta eller dricka, ej heller på eder kropp, vad I skolen kläda eder med. Är icke själen förmer en maten, och kroppen förmer än kläderna?
26. Sen på himmelens fåglar, de så icke, e i heller skörda de, ej heller samla de in i lador och eder himmelske Fader föder dem. Ären I icke mycket mer än de?
27. Vilken av eder kan, med meditation lägga en enda aln till sin livslängd?
28. Och varför bekymren I eder för kläder? Beskåden liljorna på marken, huru de växa; de arbeta icke, ej heller spinna de.
29. Men likväl säger jag eder, att icke Salomo i all sin härlighet var så klädd som en av dem.

30. Kläder nu Gud så gräset på marken, vilket i dag står och i morgon kastas i ugnen, skulle han då icke mycket mer kläda eder, I klentrogne?
31. Så gören eder nu icke bekymmer och sägen icke: "vad skola vi äta"? eller "vad skola vi dricka"? eller "vad skola vi kläda oss med"?
32. Efter allt detta söka ju skarorna. Eder himmelske Fader vet, att I behöven detta.
33. Men söken först efter riket och dess rättsinnighet, så skall ock allt detta andra tillfalla eder.
34. Gören eder alltså icke bekymmer för morgondagen, ty morgondagen skall själv bära sitt bekymmer. Var dag har nog av sin egen plåga.

XV. SÖKEN, OCH I SKOLEN FINNA

- VII.6. Överlämnen icke helgedomen åt hundarna, och kasten icke edra pärlor för svinen, på det att dessa icke må trampa dem under fötterna och sedan vända sig om och sarga eder.
7. Bedjen, och eder skall varda givet; söken, och I skolen finna; klappen, och eder skall varda upplåtet.
8. Ty var och en som beder, han får; och den som söker, han finner; och för den som klappar, skall varda upplåtet.
9. Och vilken är den man bland eder, som räcker sin son en sten, när han beder honom om bröd,
10. eller som räcker honom en orm, när han beder om fisk?
11. Om nu I, som ären onda, förstått giva edra barn goda gåvor, huru mycket mer skall icke då eder Fader, som är i himmelen, giva vad gott är åt dem som bedja honom.

XVI. DE FALSKA PROFETERNA

- VII.12. Allt vad I viljen att människorna skola göra eder, det skolen I ock göra dem; ty detta är lagen och profeterna.
15. Därför tagen eder till vara för falska profeter, som komma till eder i fårakläder men invärtes äro glupande ulvar.
16. Av deras frukt skolen I känna dem. Icke hämtar man väl vindruvor från törnen eller fikon från tistlar?
17. Så bär vart och ett gott träd god frukt, men ett dåligt träd bär ond frukt.
18. Ett gott träd kan icke bära ond frukt, ej heller kan ett dåligt träd bära god frukt.
20. Alltså, av deras frukt skolen I känna dem.

XVII. DEN SMALA VÄGEN

- VII.13. Gån in genom den trånga porten. Ty vid och bred är den väg som leder till döden, och många äro de som gå fram på den;
14. och den port är trång och den väg är smal, som leder till livet, och få äro de som finna den.
21. Icke kommer var och en in i himmelriket, som säger till mig: "Mästare, Mästare", utan den som gör min himmelska Faders vilja, hans, som är i himmelen.
22. Många skola på (den dagen) säga till mig: "Mästare, Mästare, hava vi icke profeterat i ditt namn och genom ditt namn drivit ut onda andar och genom ditt namn gjort många kraftgärningar?"
23. Men då skall jag betyga för dem: "Jag har aldrig känt eder; gån bort ifrån mig, I, som icke hörsammat min lag.

24. Därför, var och en som hör dessa mina ord och gör efter dem, han må liknas vid en förståndig man, som byggde sitt hus på hälleberget.
25. Och slagregn föll, och vattenströmmarna kommo, och vindarna blåste och kastade sig mot det huset; och likväl föll det icke omkull, eftersom det var grundat på hälleberget.
26. Men var och en som hör dessa mina ord och icke gör efter dem, han må liknas vid en oförståndig man, som byggde sitt hus på sanden.
27. Och slagregn föll och vattenströmmarna kommo, och vindarna blåste och slogo mot det huset; och det föll omkull, och dess fall var stort.

XVIII. SLUTORD

28. När Jesus hade slutat detta tal, häpnade folket över hans förkunnelse;
29. ty han lärde dem med makt och myndighet och icke såsom deras skriftlärde.

KOMMENTAR

FÖRKLARINGAR

1. INLEDNING

... Talade Jesus i sin bergspredikan till lärjungarna eller till folket? Enligt evangelierna veta vi att han gjort skillnad mellan den esoteriska eller hemliga och den exoteriska eller offentliga undervisningen: den förra var avsedd för lärjungarna, den senare för folket. Jesus sade själv åt lärjungarna: "eder är givet att lära känna himmelrikets hemligheter, men de skola läras genom liknelser." Jag har hört påstående, att bergspredikan uttryckligen varit en esoterisk undervisning. Det anser man bevisat redan av inledningsorden, vari beskrives huru Jesus besteg berget - således skilt från folkhopen - och huru lärjungarna samlade sig kring honom. Även har man fäst avseende också därvid, att "berget" betyder "andens högländ", vartill folket naturligtvis icke kunde följa honom.

... Vad säger ni?

... Det är ju onödigt att söka allegoriska betydelser, förrän man förstått det påtagliga. Låtom oss endast fasthålla vid berättelsens realistiska form. Då kunna vi genast medgiva, att bergspredikans egen form talar för det antagandet, att här är fråga om esoterisk undervisning. Ty Jesus kunde väl inte säga åt andra än sina egna lärjungar: "saliga ären I, när människorna för min skull förfölja eder" eller "I ären jordens salt" o.s.v. Det syns tydligt, att Jesus i sin bergspredikan vänder sig till sina egna efterföljare.

... Ni är då av den åsikten, att bergspredikan hör till Jesu esoteriska läror?

... Nu är jag ändå tvungen att giva er ett nekande svar. Ty förvånar det ej även er, att detta långa vackra tal - ifall det var ämnat uteslutande åt lärjungarna - hölls i närvaro av en stor folkhop? Skulle ej Jesus varit bra obroderlig, om han med låg röst talat till sina närmaste lärjungar, då andäktiga åhörare funnos runtomkring?

„ Faktiskt, det har jag ej kommit att tänka på. Men om jag nu föreställer mig situationen, så känns det verkligen egendomligt, att Jesus skulle varit så likgiltig för folkmassan.

... Det var han ej heller. Det bevisas av slutorden i bergspredikan: "Och när Jesus hade slutat detta tal, häpnade folket över hans förkunnelse". Huru skulle väl folkmassan kunnat häpna däröver, om den inte hade hört varom Jesus talade. Härav förstår vi, att Jesus tvärtom talade med hög och ljudande stämma. Han hade bestigit berget eller kullen för att bättre överblicka sin åhörarskara, och lärjungarna var närmast omkring honom, ty det var deras förmånsrätt. Deras sympati och för Mästarens ord mottagliga själstillstånd var för talarens heliga eld som offerämne, varigenom han erhöll mera krafter och bärvidd för sin kunnelse.

... Vi komma sålunda därefter, att bergspredikan hör till Jesu exoteriska, allmänfattliga läror? Men huru skall man då förklara motsägelsen mellan ordens form och deras betydelse?

... Bergspredikan är ej heller exoterisk. Den skenbara motsägelsen försvinner i det faktum, att bergpredikan varken är esoterisk, eller exoterisk, utan snarare vardera: den är ämnad för både lärjungar och allmänhet. Bergpredikan har sin egen plats i den evangeliska framställningen.

... Hur menar ni?

... Jag menar, att författaren till Mattei evangelium, som synbarligen i bergpredikan sammanfört olika ämnen, från många håll hopbringat "Herrens ord" (logia) och förenat dem till ett långt tal, har gjort detta med tanke på ett bestämt ändamål.

... Ni anser således att Jesus själv ej hållit bergspredikan?

... Jesus har säkert själv hållit många "bergspredikningar", men då de inte blevo stenograferade, känna vi ej till dem. Bergpredikan enligt Matteus är en samling grundprinciper, ej ett vanligt föredrag eller tal.

... Då få vi ej av bergpredikan en verklig uppfattning om huru Jesus talade och lärde?

... Otivelaktigt giver den oss den rätta uppfattningen om innehållet och andan i Jesu lära, fastän kanske ej av själva ordformen.

... Varför inte?

... Därför, att jag inte tror att någon levande människa skulle yttra uteslutande sentenser i ett längre föredrag. Hellre skulle jag tro, att Jesus ej hade för vana att hålla föredrag, utan han talade vid passliga tillfällen några kärnfulla ord. Evangelierna ha ju i alla fall ej bevarat andra av hans offentliga predikningar än hans skildringar i liknelser, - och att han ej berättade dem på en gång, faller av sig själv. Därför är bergpredikan i ett bestämt syfte ett utarbetat tal av Jesu undervisning vid olika tillfällen, - vilket naturligtvis inte hindrar, att denna konstnärligt och filosofiskt helgjutna, obeskrivligt sköna bergpredikan intar första platsen i hela världslitteraturen.

... För vilket ändamål är den då sammansatt?

... För att stå som en märkespelare mellan den gamla och den nya tiden. Under den gamla tiden var de djupaste levnadslärorna endast till för esoterister, d.v.s. för sådana, vilka sökt och anhållit och befunnits mogna. Men nu under den nya tiden blottas ardens djupaste hemligheter för alla: vägen till frälsningen står öppen för alla. Alla lyssna dock inte till kallelsen. Endast den, som har öron att höra han hör. Därför låter Matteus bergspredikan riktas till alla - och folkmassorna häpna. Och fastän Jesus talar till alla, så varken förstå eller följa alla honom. Och därför kvarstår hans ord och lära för deras räkning, som bliva hans lärjungar. Med andra ord: vem som helst ur folkmassan kan bliva esoterist, men alla blir det ej. Vari består då bergspredikan?

... Nu fattar jag ej vad ni syftar på.

... Bergspredikan är en kort framställning av kristendomen. Ingen enda kristen kan förbigå densamma. Bergspredikan är måttstocken för hans omdöme och samtidigt hans domare. Människorna ha lekt med begreppet kristendom. De ha tvistat och krigat om kristendomens läror. De ha gjort sina stater kristna. Under århundraden ha de uppfört tusentals

kristna kyrkor, - endast en sak ha de glömt: att taga reda på vad som är kristendom. Kristendom är anammande av Jesu Kristi livsuppfattning, och endast den är kristen, som följer Jesus. Kärnläran i kristendomen klarlägges uti bergspredikan, och densamma är måttet för varje kristens kristlighet.

... Ni säger att bergspredikan står som en märkespelare mellan tvenne tider samt innehåller kärnan i kristendomen, Då gör ni Kristi framträdande till en vändpunkt i mänsklighetens historia och är ändå i detta avseende av samma åsikt som de kristliga kyrkorna?

... Det är jag. Jesus Kristus påbörjade ett nytt tidevarv i mänsklighetens utveckling och liv, men ej i den bemärkelse som kyrkorna tro. Kyrkorna lära, att Jesus med sin död försonade mänsklighetens synder, men detta är rent teologisk fråga, som har ingenting att göra med Jesu egna läror, givna t.ex. i bergspredikan. Jag ber därför, att vi åsidosätter de teologiska frågorna och fäster vår uppmärksamhet vid fakta.

... Var Kristus inte Guds son?

... Det där är också en teologisk fråga, såsom ni nu gör den. Om jag svarar jakande, tänker ni genast på den bild kyrkan givit av Gud, som i egen person nedstigit till jorden. Om jag svarar nekande, så tror ni att jag menar, att Jesus var en vanlig dödlig, ett religiöst snille förstås, men en drömmare, som i egen och andras fantasi var så helgad, att han vågade kalla sig Guds son.

... Vad var han då?

... Åtminstone var han människa.

... Men om han var blott människa, huru kunde han då börja - inte en ny tideräkning - men en ny tid?

... Han var ej heller "blott" en människa. Han var en människa, i vilken Gud levde. Han var Guds son. Men han var inte Guds "ende" son och inte heller "Guds son" i övernaturlig bemärkelse. Han var "den förste av bröder", ty han var i verkligheten, in actu, det vi alla är på grund av våra möjligheter, in potentia. Han säger själv, att också vi skall kallas Guds söner (se den sjunde salighetsförkunnelsen). Han kände således Gud, han förnam tillvarons och livets ande djupare än någon av oss och djupare än någon före honom. Låt oss inte glömma, att det funnits profeter före Kristus, icke endast hos judarna, utan hos alla folk. Alla dessa profeter hade för människorna avslöjat djupen hos Guds ande, var och en efter sin egen andliga förmåga och kunskap. Men alla hade de vänt sig endera till sina samtida, till sitt eget folk eller till en särskild människogrupp; det allmängiltiga i deras förkunnelse var därjämte ytterst svårfattligt. Buddha höjde sig ju nog över de nationella- och tidsgränserna, hans predikningar blev riktade till människorna i allmänhet, men den moraliska synvinkeln i hans lära inpräglade lidandet för intensivt för att behaga handlingskraftiga människor. Därför gjorde Jesus Kristus början till en ny tid för hela mänskligheten. Han hämtade en livsuppfattning, en tro och en moralisk grund åt livet, som icke fanns före honom. Han avslöjade Guds väsende på ett nytt sätt. Han predikade och lärde om Fadern, livets Ande, som är godhet, kärlek, mildhet, men vars rike icke är av denna världen. I vårt synliga kosmos råder, åtminstone tillsvidare, det s.k. onda i alla dess former; som hat, förföljelse, lidande, olycka, sjukdom, smärta. I Faderns rike sker "Guds vilja", d.v.s. där härskar kärlek, sällhet, lycka, frid, harmoni och allt gott. Även om alla profeter andligen skul-

le härstammat från Guds rike, så har dock ingen av dem före Kristus förmått bringa det riket till jorden i en så allmängiltig, enkel och djupt mänsklig form som Jesus. Jesus intog sålunda en särställning. Hans blick nådde längre, hans hjärta kände mänskligare och hans ord skildrade andens rike på ett mera allmänfattligt sätt än någon profet före honom. Med honom började på detta sätt en ny etisk tideräkning för mänskligheten.

... Ert påstående, att profeterna härstammade från andens rike, var mycket betecknande. Det finns sålunda två "riken"; andens och materiens?

... Ja, såsom Jesus sade: Guds och mammons.

... Och vi människor hör till vardera?

... Genom vår härkomst tillhör vi dem båda, fastän vi för det mesta nöjer oss med mammons eller materiens rike.

... Men profeterna lösslet sig från materiens välde och kände sig vara barn av det andliga riket?

... Just så.

... Och Jesus Kristus var den mäktigaste, den mest erfarna, den största av profeterna? Men nu förstår jag ju, på vilket sätt han var Guds son.

... Åtminstone en sida därav.

... Var han inte en medlem av andens rike, som räckte sin hjälpande hand åt sina i materiens eller mammons mörker vandrande människobröder, kallande även dem att taga del i deras medfödda arvsrätt? Nu förstår jag, att denna sak ej är en teologisk fråga. Den är ett uppenbart faktum, en handgriplig verklighet. Det lärde Jesus, och utan denna bakgrund förstår vi varken honom eller hans lära.

... Ja, sådan var hans lära och sådant var hans liv. Vi kan således fortsätta för att undersöka själva bergspredikan.

II. HIMMELRIKETS PORT

... I er översättning har ni indelat bergspredikan - antagligen enligt innehållet - på ert eget sätt i kapitel, och jag vill ej tvista med er därom. Men det skulle intressera mig att veta, varför ni försett de åtta salighetsförkunnelserna med rubriken "himmelrikets port".

... Bergspredikan skildrar livet i andens eller det himmelska riket; vad är då naturligare, än att man i början ställt några meningar, som klart och tydligt säger, för vem dörren öppnas och vad som väntar innanför densamma? Salighetsförkunnelserna borde man lära sig att minnas utantill.

... En liten fråga, den är onödig, men jag gör den för att förekomma alla misstydingar. Inte är ju himmelriket detsamma som livet efter döden?

... Er fråga är ingalunda onödig. Ni anar och förstår ju nog sanningen, men missuppfattningen i denna sak är så allmän, att det säkert länder till nytta och hjälp, om vi genast säger rent ut: himmelriket är ej alls detsamma som livet efter döden. Om människan dör i mammonmörker, förflyter hennes liv i dödsriket utanför himmelriket, liksom det förflutit på jorden.

... Är hon således förtappad?

... På sätt och vis, men inte för evigt. Om icke kyrkan vid sina prästerliga möten under medeltiden hade bannlyst återfödelse läran, så skulle alla kristna denna dag ha vetat, att människans ande föds på nytt till jorden: den återvänder hit till denna lidandets dal ända tills människan väljer livet i himmelen eller andens rike, och sålunda uppfostrar sig själv till en andlig människa, som ej mera är slav under mammon och döden.

... Jag har nog hört om denna återfödelse lära, som är en allmän tro i österlandet.

... Den är då en rätt lära?

... Alldeles säkert, men vi kan tillsvidare lämna den å sido - som en teologisk eller fastmer naturvetenskaplig fråga. Vi skall blott ha klart för oss, att himmelriket inte är detsamma som livet efter döden, utan ett andligt tillstånd tillhörande evigheten och sålunda oberoende av tiden. Det är nu bakom oss på samma sätt som sedan efter döden, blott med den skillnaden att, såsom Jesus säger, "nu ha vi den lägliga tiden". Nu bör valet göras. "Vandren, medan I haven ljuset".

... Detta tror jag mig förstå.

... Nåväl, observera nu det första ordet i salighetsförkunnelserna, ty det skildrar livet i himmelriket och säger vad som väntar den, som söker inträde. Detta ord är "saliga". Vad förstår ni därmed?

... Salig är väl den, som lever i evig frid och lycka.

... Just så, men utan teologisk bismak. Saligheten bör inte uppfattas som ett metafysiskt tillstånd, som kan erfaras först efter frigörelsen från kroppen. Jag har bibehållit ordet salig, då jag finner det vackert och till sin betydelse djupare än "lycklig". Den latinska grundtexten säger beati och som en följd härav de europeiska översättningarna beati, blessed, selig, saliga o.s.v.; endast det franska språket, som inte har något motsvarande ord, använder heureux, "de lyckliga". I den grekiska grundtexten står det makarioi. Begagnandet av detta ord visar, att författaren har velat tala om en överflödande, himmelsk lycka, ty annars hade han kunnat använda ordet eutykhees eller eidaimoon. Makar eller makarios sade man om en människa, vars lycka var lika stor och likadan som gudarnas, ty gudarnas salighet beskrevs med ordet makar. Samma ord begagnades om de avlidna, nämligen om dem, som nått de saligas hemvist och blivit gudarnas likar. Sålunda är det ej förvånande, att även de kristna har sammanblandat sina begrepp om himmelriket och livet efter döden. Dess viktigare är det för oss att förstå, att andens rike är öppet för alla "levande" samt endast för dem av "döda", som redan under livstiden fått en aning om detsamma. Men då ju å andra sidan alla avlidna tillbringar ett ytterst lyckligt liv i "himmelen" före sin återfödelse, har man önskat inskräpa, att livet i himmelen eller andens rike inte endast är den högsta lycka sedd med jordiska ögon utan även

den högsta "himmelska" lycka, som människorna i allmänhet är i stånd att njuta efter döden. Allt detta betecknas i mitt tycke bra av orden makarioi, beati, "saliga" o.s.v., och detta är på samma gång Jesu läras positiva, etiska grund. Ni ser ju skillnaden mellan denna lära och buddhismen?

... Skillnaden är tydlig. Buddhas lära om nirvana poängterar lidandets slockande och är snarare negativ till sin natur, då tvärtom, som ni sade, Jesu tal om en uttrycklig salig lycka är positivt medryckande.

... Ja, tillvaron kan sist och slutligen ej ha något annat ändamål. Med andra ord: då den eviga tillvaron ej kan ha något timligt "ändamål", måste dess förnuftiga mening ligga dold inom det självt, d.ä. den bör vara evig lycka - eller om ni så vill: en evig växande, allt mera omfattande och fördjupande lycka. Samt i förbigående: är lycka detsamma som oföränderlighet eller lättja?

... Jag tror det inte, fastän man ofta på så sätt förstår det eviga livet.

... Ja, det är en förfärlig missuppfattning. Lycka och salighet ligger i arbete, i ett välsignelsebringande arbete—naturligtvis varierande med vila - och då arbetet alltid innebär ett övervinnande av svårigheter och hinder, så utestänger ej ens lyckan lidandet. Det kan förekomma lidande, men lyckan segrar däröver. Nu ha vi sålunda konstaterat, att vid himmelrikets port mötes de inträdessökande av dess lycka och salighet.

... Men ännu har ni ej förklarat, varför ni använder benämningarna "port" eller "dörr".

... En port eller en dörr utestänger de obehöriga, öppnande sig endast för dem, för vilka "inträde icke är förbjudet". Porten till himmelen eller andens rike bestämmer, vilka som är dugliga att inträda i riket. Denna fordran ingår i salighetsförkunnelserna.

... Med andra ord - för himmelriket duga således: de i anden fatiga, de milda, bedrövade, de, som törsta efter rättsinnighet, de barmhärtiga, de renhjärtade, fredstiftare och de, som lida förföljelse för rättsinnighetens skull.

... Just så, och vi skola strax närmare undersöka dessa villkor. Tillåt mig dock att påpeka, att dessa åtta salighetsförkunnelser dela sig i fyra par: den första och den sista, den andra och den sjunde, den tredje och den sjätte, den fjärde och den femte. Föreställ er, att de är uppträdna på ett snöre; lyfta snöret från mitten, så råkar de samhöriga saligheterna sida vid sida och hela anordningen bildar en verkligt trång port. Ni kommer strax att få se, att detta inte är något godtyckligt förfaringsätt.

... En mycket intressant upptäckt. Är det därför ni ändrat ordningen för den andra och den tredje förkunnelsen? Jag observerade nyss, att ni i er översättning placerat "de milda" och "de bedrövade" i omvänd ordning till den, som finnes i den vanliga bibeln.

... Ni observerade det verkligen. Alltså, om jag egenmäktigt hade gjort det, så kunde man säga, att författaren till Matteus evangelium troligen inte själv tänkt på stroforna parvis och ej heller på porten, som de bilda. Men hör nu, huru saken förhåller sig. Vid djupt begrundande hade jag sett, att förkunnelserna fördela sig parvis samt att enligt den vanliga ordningen den andra och den sjätte, den tredje och den

sjunde höra ihop. Men då detta i mitt tycke inte var konsekvent, frågade jag mig själv, om förkunnelserna står i samma ordning uti alla texter. Jag började mitt sökande, och vet ni, vilken upptäckt jag gjorde? I den text, vilken anses som den andra grundtexten, den av Hieronymus i det fjärde århundradet utförda latinska översättningen, som professor C. Tischendorf år 1850 utgav i tryck - efter att ha kopierat den latinska texten enligt den bästa och äldsta handskriften (d.s.k. codex amiatinus), var salighetsförkunnelsernas ordning sådan den skulle vara. Detta sakförhållande finner jag tyda på, att min "upptäckt" inte var gripen ur luften.

... Det var ju verkligen märkvärdigt.

... Ja, som ni ser är det en viktig sak, då vi nu börja granskningen av förkunnelserna. Låt oss gå i ordningsföljd. Den första lyder: "saliga äro de som äro fattiga i anden, ty dem hör himmelriket till", och den sista: "saliga äro de som lida förföljelse för rättsinnighetens skull, ty dem hör himmelriket till". Dessa höra ihop - både till sin form och på grund av att slutmeningen för dem båda är densamma. Observera predikatets nutida form i båda satserna; det är således icke tal om något löfte, såsom i de andra förkunnelserna (t. ex. de skola besitta jorden), utan om ett konstaterande: dem hör himmelriket till. Detta första par visar sig stå på fast och säker grund, och kanske det allra betydelsefullaste: detta villkor måste till först uppfyllas, sedan kan man taga itu med de andra.

... Jag ser i er översättning ett par avvikelser från det gamla. Ni uttrycker er "fattiga i anden", då det tvärtom i den gamla översättningen heter "I anden fattiga", vilket förefaller mig att vara en naturligare ordföljd. Och i stället för ordet "rättfärdig" använder ni "rättsinnig". Varför?

...Rättfärdig är ett gammalt och vackert ord, men oklart. Vad betyder det? Det har en anstrykning av ordet "from" och leder tanken på skrymteri. I den grekiska grundtexten säger man dikaioyneē, i den latinska iustitia. Den europeiska översättningarna säger , justice , righteousness, Gerechtigheit, rättfärdighet , och i alla ingår ordet "rätt". Dikaioyneē och iustitia motsvara varandra, ty roten till det förra är dikee, "rätt" "rättvisans gudinna" och roten till det senare ius, rätt. Rättsinnighet är sålunda - åtminstone tillsvidare - den bästa översättningen.

... Ordet "rättfärdig" behagar inte heller mig ...

... Låt oss lämna saken sub iudice. Det är blott nödvändigt att veta att ordet "rättfärdig" betyder "rättsinnad" och icke någon from gudlighet.

... Nu skola vi övergå till den första saligheten.

... "Saliga de fattiga i anden" lyder på grekiska makarioi hoi ptookhoi too pneumatī och på latin pauperes spiritu. Som ni ser har jag bibehållit ordföljden i grundtexten.

... På vilken grund?

... Ni minns ju, att man förut enligt Luther sade "andeligen fattiga", som gav upphov till den befängda åsikten, att dumma, enfaldiga, andligt underhaltiga människor var särskilt benådade varelser, då å andra sidan de kloka, snillrika, visa var Gudi misshagliga. Den nya översättningen "i anden fattiga" är ett stort steg framåt, ty dess betydelse kan man tänka sig så här: "de, som i anden känner sig fattiga, de som trängtar efter anden".

... Otvivelaktigt. På det syftar väl texten?

... Man kan ju uppfatta det så. Dativen too pneumati kan som bestämning höra till hoi ptookhoi ordet och sålunda ange, vari fattigdomen består eller på vad man är fattig. Ordet Ptookhos betyder nämligen ursprungligen "tiggare" och hoi ptookhoi too pneumati kan man översätta endera; "de vilka känner sig som tiggare i anden" eller ännu bättre "de, vilka tigger om ande". Den senare översättningen skänker också satsen innehåll. Varje människa kan känna sig fattig i anden, fattig på andliga saker, kunskap och liv, och om hon då längtar och tigger om ande, kan man kalla henne salig, då ju enligt Jesu ord: "den himmelska Fadern giver den heliga ande åt dem, som därom bedja," (Luk. XI:13)

... Bör texten då icke förstås så här?

... Nej, eller blott i förbigående. Huvudsaken ligger i en annan tolkning. Observera, att det i Lukas evangelium finns ett paralel-ställe. I det sjätte kapitlet berättas om Jesus: "Och han lyfte sina ögon, såg på sina lärjungar och sade: "Saliga ären I fattige, ty Guds rike hör eder till." Orden "i anden" fattas. I grundtexten makarioi hoi ptookhoi utan tillägget too pneumati. Det är således tal om fattigdom, vanlig, materiell, jordisk fattigdom "saliga äro de fattiga".

... Men det här är ju en sämre tolkning. Alla fattiga och tiggare vore således saliga, skulle himmelriket tillhöra dem enbart på grund av deras fattigdom?

... Det är en ordagrann översättning.

... Kan Jesus ha menat detta?

... Vad Jesus avsåg klarnar genom parallel-förkunnelserna "saliga äro de, som lida förföljelse för rättsinnighetens skull". Fattiga och rättsinniga. Vilka är väl de? Tiggarna, som stjal?. Fattiga, som avundas de rika, de som skriker över samhällets orättvisa. De snåla och giriga, som alltid anser sig fattiga? Skulle väl Jesus, människokännaren, avse dem? - Ingalunda. I hans ögon är de rika, ty deras hjärta hänger fast vid denna världens egodelar. Med "fattiga" syftar Jesus på dem, som därjämte är "rättsinnade, rättsmedvetna", fria från mammons välde, vilka icke tro sig "äga" någonting utan känna sig som förvaltare för den gemensamma förmögenhet, som anförtrotts dem. I Jesu mun är ordet "fattig" av psykologisk betydelse. Det är icke detsamma som brist, medellöshet, elände - ty elände väcker ofta onda begär - utan det är hjärtats frivilliga avstående från all jordisk rikedom, dess outtröttliga bön och önskan, att allt jordiskt gott skulle räcka till åt alla, och att det ekonomiska livet skulle ordna sig på basen av kärlek och broderlighet. Den är således "fattig", som ej tänker på sig själv, ej fordrar någonting åt sig själv, fastän hon vore timligt rik. De första kristna försökte lösa denna kinkiga fråga så, att all egendom skulle vara gemensam.

... Således en realiserad princip för kommunism?

... Icke alls, ty församlingen i Jerusalem var fri, d.v.s. ingen var tvungen att ansluta sig till den. Men den som ville det, hämtade frivilligt sina tillhörigheter och lade dem vid apostlarnas fötter. Märk väl, apostlarnas. Ty församlingen upplöste sig, när apostlarna var borta. Försöket var ju konstlat. Man kan ju icke göra lag och regler för sådant, som för att vara verkligt är beroende av människans hjärta och samvete. Jerusalems församling hade framgång så länge apostlarnas starka ande och exempel vidmakthöll den. Men människan bör lära sig vara "fattig" i vilka omständigheter som helst. Då vi nu förstå, vad som menas med fattigdom, så förstå vi även, att en människa i den

bemärkelsen är salig, lycklig. Författaren till Matteus' evangelium har även velat betona detta genom att tillägga too pneumati, i ande. Han har endast avsett det som bestämning till ordet makarioi, saliga. Således: "de fattiga äro i anden saliga" - "saliga äro de fattiga i anden". Därför har jag i min översättning följt ordalydelsen i grundtexten. Här ha vi i själva verket erhållit måttstocken för den fattigdom, som Jesus gillar: den som i anden gör oss salig, lycklig och lugn. Om således någon - just i sitt förhållande till den materiella världen är fri från mammons snaror och känner sig som dess herre och är i anden lycklig - då är hon "fattig".

... Är hon alltid samtidigt ekonomiskt oberoende?

... Ni förstår icke saken, då ni kan fråga så där. Här är icke tal om yttre omständigheter. Den "fattiga" människan kan ekonomiskt befinna sig i en tiggares ställning. Det har ju profeter och apostlar vanligtvis varit och är det ännu. Jesus Kristus som den första. Likaså Buddha. Kanhända varje väckt människa avsäger sig sina ägodelar, om hon har några. Den andliga livet börjar alltid med hjärtats fattigdom, och detsamma tar sitt uttryck i en yttre, alldeles som en symbolisk handling. Men tyngdpunkten ligger icke i det yttre, utan i det inre. Den i sitt hjärta fattiga märker det snart. Och därför är hon ej rädd, om än ödet gäve henne en förmögenhet att förvalta, - det fick ju t. ex. apostlarna göra i de fattigas församling i Jerusalem. Hon blott sköter förmögenheten på apostlavis.

... Nu förstår jag. Det här belyser verkligen salighetsförkunnelserna.

... Ja, ni ser nu, att för att få inträde till himmelriket, måste den sökande vara "fattig". Men då hon är fattig, är hon redan i riket. Det första villkoret är uppfyllt. Och det är ett absolut villkor. Först därefter är den andra möjliga.

... Nu är jag oerhört intresserad för de följande.

... Det andra paret lyder: "saliga äro de milda, ty de skola besitta jorden" och "saliga äro fredstiftare, ty de skola kallas Guds söner". Märker ni, att de senare satserna även här har samband med varandra: "besitta" och "söner" ?

... I den gamla översättningen står det "barn".

... Det skulle icke heller ändra ifrågavarande sak, men det är en orätt översättning. I grundtexten står det hyios, på latin fili, det franska testamentet säger fils, det italienska mildrar det till figliuoli, och andra säger children of God, Kinder Gottes, Guds barn, vilket är Luthers översättning. Men vi behöver ju icke dölja sanningen. Det grekiska hyios har ingen annan betydelse än "son". Den orätta översättningen är en följd av den fördom, som gör allenast Jesus till "Guds son". Ändå bevisar evangeliet med egna ord, att "de milda och fredstiftande" är så märkvärdiga människor, att de skall kallas "Guds söner"; de upphöjas sålunda till Jesus jämlingar.

... Är icke detta en överdrift? Det har säkert översättarna försökt undvika genom att använda det lindrigare ordet barn.

... Ha vi någon orsak att "förbättra" texten i evangeliet? Är det icke framför allt vår uppgift att förstå den?

... Nå, hur förklarar ni då denna punkt?

... Allt beror på vår uppfattning om vad som menas med "milda" och "fredsstiftande". Det vi först häpnar över, blir sedan begripligt.

... Även har ni använt andra ord: I stället för det gamla "saktmodiga" har ni begagnat "milda", och "fridsamma" har ni utbytt till "fredsstiftande". Ni har väl ett vägande skäl?

... Tvivlar ni på det? Om min översättning ej bättre motsvarar grundtexten än den gamla översättningen, är feler kanske mitt. Men just därför försöker jag förklara sakerna i dessa kommentarer. Till först vill ni då veta varför "saktmodig" är ändrat till "mild". I den grekiska texten heter detta ord praeis, i versio vulgata mites, på finska lempeät. Ordet "sävyisä" betyder på svenska "foglig", undfallande och poängterar således den fogliga människans förhållande till andra: hon är lätt att böja, är medgörlig, underkastar sig. Något sådant har ingalunda avsetts - det är en fullkomligt negativ egenskap. Praeis betecknar de människor, som av naturen är ömsinta, milda, stillsamma, goda, som är en positiv egenskap. Den franska översättningen säger också doux, men de andra en smula vacklande mansueti, meek, sanftmutigen, sakmodiga, vilka ord dock alla är bättre än "sävyisä". Den milda och stillsamma kan vara orubblig, ståndaktig - men kan väl den "undfallande" vara det?

... Jag vet ej. Kanske?

... I salighets-förkunnelserna avser man i alla fall dem, som både positivt och aktivt är milda, stillsamma, deltagande, förståelsefulla mot varandra och förlåtande, men ingalunda klenmodiga, pultroner, hållningslösa.

... Men Jesus sade ju själv: "vänd den vänstra kinden till ..."

... Och tror ni att han därmed rådde till feighet? Då förstår ni icke Kristi lära. Senare skall vi återkomma till det.

... Förlåt mitt avbrott, som var gripet ur luften. Jag tror mig nu förstå skillnaden mellan orden "sakmodig" och "Mild" såsom ni uppfattat den.

... Vi kunna således nu fästa vår uppmärksamhet på den andra översättningen "fredsstiftarna". I den grekiska texten står det eireenopoi, i den latinska pacifici. På samma sätt säger det italienska testamentet pacifici, det engelska peacemakers, det tyska friedfertigen, det svenska fridsamma, men det franska ceux qui procurent la paix, vilket bäst motsvarar andan i evangelie-texten. Här är nämligen åter skillnad mellan passivitet och aktivitet. Om vi säga "de fridsamma", så faller huvudvikten på ordet "frid", men huru densamma skall uppnås blir en bisak. Detta vill jag undvika genom att använda ordet "fredsstiftarna", ty detta "att stifta" uppenbarar, att man gjort någonting, arbetat för att åstadkomma fred.

... Motsvarar då denna ordform bättre den i grundtexten?

... Ja, om vi rätt förstår det grekiska ordet eireenopoi. Eireene är "fred" och framförallt den "fred på jorden", som änglarna besjongo vid Jesu födelse. (Luk. ev. II. 14). Poi härstammar från ordet poiein, som är ett mycket positivt ord: "åstadkomma, bygga, skapa". Av ordet poiein kommer t. ex. poieesis, "poesi, dikt Konst". Oaktat eireenopoi i vardagstal kunde betyda bl. a. den som "lugnar", bringar till ro", var dess egentliga, ursprungliga och så att säga högtidligare betydelse den

" som åstadkommer fred, "fredsstiftaren".

... Hm. I mitt tycke är ni nästan pedantisk i ert preciserande av betydelsernas olika skiftningar.

... Icke alls, bara ni förstår, vartill jag syftar. Kom i håg, att i salighetsförkunnelserna är det tal om dem, som åstadkommer och stiftar fred på jorden.

... T. ex. krigsbefälhavare?

... Javisst, de åstadkommer nog fred, då de segrat över sina fiender, men den freden faller av sig själv. Jesus talar icke därom.

... Säkert har nog ingen heller förstått bibelspråket så. Fredsstiftarna är således människor, som kunna förlika de tvistande parterna sinsemellan - t. ex. domarna?

... Snarare det. Det är sällan på sin palts att blanda sig i andras affärer, men avkunnandet av en "dom", då man vädjat till den opartiska rättskänslan, är en naturlig och mänsklig handling. Salighetsförkunnelsen syftar icke härpå.

... På vad då?

... Fredsstiftarna är de människor, vilkas liv och arbete försöker framkalla fred på jorden, vilka arbetar för Guds rike, längtande efter den av profeterna förutspådda tiden, då fred råder på jorden.

... Det där verkar litet obestämt. Bereder icke krigen den tiden? Alla hjältar, som stupar på ärans fält, tror sig tjäna fredssaken.

... Indirekt gör de det även, då ju allt ont till slut vändes till gott. Men Jesus tänker icke på krig som fredsstiftare.

... Och ändå sade han: "jag är icke kommen till att sända fred på jorden, utan svärd" (Matt. ev. 10; 34).

... Eller som Lukas säger: "utan tvedräkt" ty texten utvisar att Jesus icke talar om krig. Man tillägger ju genast: "ty jag har kommit för att ställa sonen i strid mot fadern, dottern mot modern och svär-dottern mot sin svärmoder; och människans eget husfolk bliva hennes fiender" (Matt. ev. X: 35, 36). Här är icke alls tal om krig, utan om en ideel meningsskiljaktighet. En Jesu efterföljare väcker ogillande, missförstånd, vrede och förföljelse bland sitt husfolk: han, lärjungen, tvistar icke, men hans "milda" ståndaktighet bringar de andras blod i svallning - för en tid. Det är en övergående företeelse, och en frid, bättre än den förutvarande, återkommer en gång. Sålunda se vi att Jesus i sin saligheteförkunnelse om fredsstiftare icke avser dem, som griper till svärd, utan dem, som på rätt sätt åstadkommer fred.

... På vilket sätt?

... Sättet är definierat i parallell-förkunnelsen: " de milda". Jesu behagliga är de fredsstiftare, som med ord och ande, sitt exempel och i kraft av sitt milda stilla liv arbeta för mänsklighetens lycka. De, vilkas hjärtan är fyllda av fridstankar, arbetar redan genom sitt uppträdande för fred. Våld och tvång, handgripligt eller ideelt hör icke till deras program. Det är ett så märkligt, ett så särskilt efterföljande av Kristus, att fredsstiftare (i himmelriket) kallas "Guds Söner".

Och för att bevisa att deras gärning ej är värdelös - fastän det mänskligt sett synes att de ingenting åstadkommer lovar Jesus dem, som är milda och icke trygga sig till orätta medel, att de slutligen skall besitta jorden". De segrar till slut. Till sist erkänner världen, att med andra medel kan fred och lycka icke skapas. Och slutligen överlåter världen makten åt dem.

... Menar ni, att de milda fredsstiftarna till slut bliva folkens ledare och konungar ?

... Åtminstone symboliskt. Och om det då ännu existerar konungar och ledare, såsom ni uttrycker er, är det naturligt, att de mest mildsinta, visa och fridsamma väljas att intaga högsätet.

... Visst är det vyer. Märkvärdiga saker gräver ni fram ur bibel-språken.

... Men icke konstlade, beakta det. Jag tillägger ingenting till det språken själva innefattar.

... Jag menar, att edra förklaringar förefalla naturliga och sakliga, men de är märkliga och ingen har hört dem förut.

... Människorna har inte tänkt på dem, men man vet ju ej. Jag känner ej mycket till den s.k. troende litteraturen.

... Föga har de troende upptäckt sådant. De förbliva snällt "i ordet" såsom det är tryckt.

... Men enskilda troende har dock säkert kunnat gissa, varom det är fråga. Låt oss lämna detta och övergå till följande par av salighetsförkunnelse. Det lyder: "saliga äro de bedrövade, ty de skola bliva tröstade" och saliga äro de renhjärtade, ty de skola se Gud". Observera de senare satsernas likhet, ty de skola bliva tröstade "och, de skola se Gud". Den största tröst, som kan falla på en människas lott, är att hon får se Gud, ty då ser hon klart orsaken till sin sorg. På samma gång är även sorgen utplånad. Det här är någonting, som den erfarne vet.

... Jag tänkte just påpeka, att sådant vet endast den, som erfarit det.

... Just så, men det kan var och en förstå, som icke gjort sig en orätt bild av Gud, d.v.s. icke bär på en avgudabild i sitt sinne. Glöm ej, att "Gud" är livsanden, tillvarons medvetande. För vårt förnuft är Gud således bl.a. sanning. Tänk på sanningens kraft. Det må vara fråga om vad som helst, så är ju sanning bättre än ovisshet, okunnighet, tvivel. Jag talar icke om sådana människor, som inte tror sig "stå ut med sanningen", vilka föredraga att leva i "dårens paradiset" hellre än att se sanningen i ögat. De har sin lön. Lögnen tjuvar dem. ... Men nu talar vi om förnuftet. Förnuft och sanning har att göra med varandra. Förnuftet längtar efter sanning. Förnuftet fröjdas över sanningen. Förnuftig och tänkande människa fruktar aldrig sanningen. Sanningen är hennes högsta mål, hennes glädje, hennes tröst. Men Gud är mycket mera än den så här uppfattade sanningen. Gud är ande och liv. Då vi t. ex. känner till sanningen om sjukdom, d.v.s. vari sjukdom består, har vi ju dock inte befriats från den, men om i denna kunskap finnes ett läkemedel, om kunskapen om detta genast gjorde en frisk, då skulle vi ha en bild och ett exempel på Guds existens som sanning. Gud som sanning är samtidigt liv, hälsa, lycka, frid, salighet o.s.v. Att se Gud är således inte detsamma, som att komma underfund med någon vetenskaplig eller filosofisk sanning.

Att "se Gud" är att tillika bliva delaktig av Guds sanning, av Guds liv, Guds ande och salighet. Den, som ser Gud, är delaktig i honom, och född ovanifrån. Han är redan i himmelriket, han bär redan namnet Guds son. Endast sonen kan se Fadern.

... Det är en hög erfarenhet, obegriplig för en vanlig människa.

... Jesus lär så.

... Men jag tror nog, att det är sällan som en bedrövad sorgsen människa får erfara någonting så högt.

... Bra, att ni anmärkte om det. Här är ju inte heller tal om vanliga jordiska sorger och bedrövelser. Salighetsförkunnelserna bära tagas jämsides med varandra. Här är endast fråga om bedrövelsen hos dem, som har ett rent hjärta. Med penthuuntes liksom med det latinska qui lugent avses de bedrövade, som sörja någons död. Sålunda har ju också den ganska mänskliga tolkningen legat nära tillhands, att Jesus vill trösta dem, som genom döden förloratenkär anförvant eller vän. Det italienska testamentet säger även chi fanno cordoglio, i det franska star det qui sont dans l'affliction, i det engelska they that mourn, och i det tyska die da Leid tragen, alla med avseende just på hjärtesorg. Endast den svenska översättningen använder ord, som icke direkt syfta på någon sorg till följd av dödsfall: de bedrövade. I min översättning har jag bibehållit detta ord, som jag ansett bäst motsvara sin mening.

... Nu förstår jag er inte. Det är ju en fri översättning, eftersom man i grundtexten talar om sorg på grund av dödsfall, Annars förstår jag ej heller, vilket samband sorg och bedrövelse har med ett rent hjärta. Sorgen efter en kär avliden är vanligtvis ganska egoistisk.

... Där ser ni det själv. I salighetsförkunnelserna kan det ju ej vara tal om sådan sorg. Därför är det obestämda ordet "bedrövad" bättre.

... I alla fall begriper jag ingenting.

... Ni begriper det strax, då jag säger att det här berör den sorg, som är en speciell följd av hjärtats rening.

... Förklara, jag ber.

... De "i hjärtat rena" eller de "renhjärtade" benämns i grundtexten hoi katharoi tee kardia, på latin mundus corde. Det grekiska ordet katharos betyder "fri från orenhet, "tom", dessutom "moraliskt oförvitlig, ren", det latinska mundus sammanfattas "ren, snygg" samt "i sitt uppträdande fin, hyfsad". De båda orden frammana en renhet, som ännu icke förorenats, samt från vilken det orena avlägsnats. Om vi tänker på hjärtats renhet, kan människan ha den av naturen, och då är det hennes uppgift att bibehålla, bevara densamma; det kan även vara resultatet av en renande självuppfosttran. Det grekiska ordet katharsis, "rening, försoning" användes ända från urminnestider som benämning på det religiösa försoningsoffer, som en brottsling måste utföra, och under tiden för mysterierna den rening av själ och kropp, som måste genomgå, förrän aspiranten fick delta i de s.k. mindre mysterierna. Jag påminner mig en vers av Budha, där han för sina efterföljare införlivade sin lära i följande råd:

Sabba paapassa skaranam,
Kusalassa upasampadaa,
Sa tshitta pariijoo dapanam,
Eetam Buddhaanusaasanam,

det betyder: "Lämna alla onda gärningar, framkalla det goda och rena ditt eget hjärta - det är Buddhas ständiga föreskrift". Däri talar

Buddha uttryckligen om renande av hjärtat som både en positiv och aktiv åtgärd, och vi har ej heller någon orsak att anta, att Jesus skulle tänkt endast på dem - t.ex. barn och ofördärvade unga - vilkas hjärtan av naturen är rena. Men säg mig, vari består då hjärtats renhet?

... Vanligtvis föreställer man sig ett hjärta fritt från svek och sinnlighet.

... Just så, men Jesus markerar själv saken, då han nämner allt, som kan utgå från hjärtat: "elaka tankar, mord, äktenskapsbrott, otukt, tjuvnad, falskt vittnesbörd, hån." (Matt. 15:19). Ett rent hjärta är således fritt från dessa fel och laster.

... Men om även tankar besudla hjärtat - vem har väl då ett rent hjärta?

... Ni säger det: Vem? Till först nämner Jesus de onda tankarna, ty de fördriva renheten ur de flesta hjärtan. Sålunda måste vi ju tänka, att Jesus ansåg, att också ett besudlat hjärta kan renas.

... Finns det ett sådant hopp? Har inte den oavbrutna erfarenheten bland människorna bevisat, att det är omöjligt att slippa sin syndfullhet och orenhet, utan att man måste trygga sig till frälsarens hjälp, för att kunna ernå försoning med Gud?

... En konstlad, jag har nästan lust att säga hysterisk "försoning" med sin fordringsägare är endast den i behov av, som vill undslippa sin skuld utan arbete och möda. Den som i stillhet oavbrutet gör sin plikt, lever i en ständig sämja med sin husbonde.

... Och det betyder ... ?

... Att om en människa på ett ögonblick tror sig bli helig och få ett rent hjärta, efter att förut ha varit elak och besudlad, så blir hon inom kort sorligt besviken, fastän Guds nåd varit överflödande vid hennes omvändelse och uppvaknande.

... Vad skall hon då göra?

... Hon bör rena sitt hjärta gång på gång varenda dag, till dess intet ont mera fastnar däri.

... Är sådant möjligt?

... Sättet härtill finner vi i orden av Buddha: sa tshitta parijoo dapanam, "renandet av det egna sinnet", d.v.s. att regelbundet rena, bevaka och behärska sina tankar. Tankarna står närmast människan själv, hennes jag; därför kan hon lära sig att leda, koncentrera och välja sina tankar. Lätt är det inte - det är som tämjandet av en vild fåle men det är möjligt för den uthållige och outtröttliga. Varför vill vi då belasta en annan med ett arbete, som vi själva kan utföra? Vi kan rena våra tankar. Och då vi av vårt hjärta bygger ett tempel, vari intet ont trivs, då tar nog "Guds nåd" sin bostad i detsamma.

... Följer då efter detta renande den sorg och bedrövelse, varom vi talat ?

... Ingen sorg med veklagan, endast ett stilla vemod, som är en följd av att hjärtat vid renandet blir liksom tomt och dör för världen. Bedrövelsen, som salighetskunnelsen talar om, är just denna känsla av tomhet, vilken åtföljer den egna egoistiska personlighetens död. Det är en

bedrövelse, som redan i sig själv bär den hemlighetsfulla tröst, som kulminerar i "seendet av Gud".

... Oaktat dessa saker för mig verka "övernaturliga", tror jag mig ändå förstå, vad ni menar, och jag inser det logiska i ert system.

... Nu har således det tredje paret av salighetsförkunnelserna fått sin förklaring. Härefter vänder vi oss till det fjärde paret, som vi dock ej länge behöver taga i beaktande. Det lyder: "saliga äro de som hungra och törsta efter rättsinnighet, ty de skola bliva mättade" och "saliga äro de barmhärtiga, ty dem skall vederfaras barmhärtighet". Vi har redan tidigare talat om, varför jag i min översättning i stället för "rättfärdiga använt ordet "rättsinnad". I detta sammanhang skulle säkert ett ord som "rättfärdig" giva en orätt skiftning av satsens betydelse, ty den skulle föra oss på något eget-således egoistiskt helighet - som vi borde hungra och törsta efter. Ordet dikaiosyne i texten häntyder tydligt på, att man bör längta efter "rättsinnighet", d.v.s. det sinnelag, som vill det rätta på jorden - inte endast rätt åt sig själv, utan åt alla.- Denna sinnets och andens trängtan "skall mättas", d.v.s. för ett sådant sinne klarnar det vad som menas med det "rätta" både ur jordisk och himmelsk synpunkt. Hjärnan klarnar för den människa, som törstar efter rättsinnighet. Dock får denna törst inte vara lidelsefull, inte föranledd av vrede. Ty då klarnar hjärnan ensidigt och leder rättskänslan till anarkism och våldsdåd. Därför säger Jesus uttryckligen i dessa förkunnelser - invid varandra "saliga äro de barmhärtiga". Endast den törst efter rättvisa som är genomträngd av kärlek, medlidande, mildhet - som kärleken underblåser och inspirerar - hjälper och saliggör. Ordet "barmhärtiga" är i den grekiska texten eleemones, i den latinska miseriordes; båda avse dem, vilkas hjärtan är fyllda av medlidande och förbarmande. Vad blir det väl av rätt på jorden utan kärlek? Huru kunna vi väl skapa och förverkliga det rätta, om vi inte är uppfyllda av förståelse, medömkan, förlåtelse för varandra? Gud i sitt himmelrike kan ej heller visa dera misskundsamhet vilka på jorden är obarmhärtiga mot sina bröder. Innehållet i dessa salighetsförkunnelser är den, att lärjungen, vars hjärta är ömt och kärleksfullt, blir i anden upplyst och får del av den gudomliga barmhärtingen, då han hungrar och törstar efter det rätta.

... Jag satt just och tänkte, att salighetsförkunnelserna är högtflygande moralregler, som få kunde tillämpa på sig själv, men så erinrade jag mig, att det ni förklarar är regler för Jesu efterföljare, hans lärjungar, de verkligt kristna och inte för vem som helst.

... Salighetsförkunnelserna skildrar medlemmarna i himmelriket och tillkännage, på vilka villkor medborgarskapet i andens osynliga rike kan ernås, men de är riktade till alla. Budskapet är till för alla, den som "vill"är berättigad att mottaga det.

... Allt är frivilligt.

III. MANINGSORD TILL DEM, SOM ÖNSKA INTRÄDE I RIKET

... Som ni säger - allt är frivilligt. Endast den, som själv vill det, kan leva ett andligt liv. Och det med så mycket större skäl, ty det andliga livet åtföljs alltid av lidande och hinder, svårigheter och förföljelse. Jesus uttrycker just detta i följande meningar och ber sina lärjungar fröjdas just på grund av att profeter alltid behandlats så.

... Jag märker, att ni i er översättning, vers 12, tillagt ordet "dem". Har ni därmed avsett något särskilt?

... Ja. Orde tuus profeetas tuus pro hymoon betyder i mitt tycke, att Jesus ställer sina lärjungar i jämbredd med profeterna. Han liksom säger: "förut fanns det profeter, nu finns ni, alla som vill följa mig är profeter, ty jag uppenbarar det, som är hemligt, varigenom himmelriket och profeterandet är öppet för alla".

... Nu skall jag nämna fyra strofer, där översättningen förblivit oförändrad.

... Den gamla översättningen är på sin plats. Men ett par ställen vill jag framhålla. Jesus säger: "i ären jordens salt", men världens ljus". "Jordens" är på grekiska tees gees, världens tuu kosmuu. Vad menades härmed? Och vilken betydelse ligger det i, att Jesu efterföljare, de som söka inträde till himmelriket, kallas "jordens salt"?

... De böra vara bättre och dygdigare än andra människor, och genom sitt exempel inverka på andra.

... I allmänhet uppfattas det just så, men orden i evangeliet är inte så sedvanliga, de ha sin egen noggranna mening. Ni har väl hört talas om "attiskt salt".

... Javisst. Det attiska saltet är en fin ironisk kvickhet.

... Just så, och saltet är i detta ordstäv en kvickhet. Möjligen vet ni, att det latinska sal "salt", vilket ord evangeliet använder direkt betyder intelligens, skarpsihighet. Vos estis sal terrae betyder således "I ären jordens intellekt". To halas, som det står i den grekiska texten, betyder ej annat än salt, men pluralis-formen hales betecknade kvicka och bitande tal. Därför har man troligen med flit valt det egendomliga verbet mooranthee för att uttrycka att saltet förlorat sin smak, ordet mooranthees betyder nämligen "bliva dum". Således: Om saltet "blir dumt" mister sin sälta, huru skall det då återfå detsamma. Redan i min översättning tänkte jag använda detta ord, men fann dock det bättre att förklara saken i min kommentar. I den tyska översättningen säger man nog: wenn das Salz dum wird. I alla fall har Jesus tänkt på en särskild omständighet. "I ären intellekt", säger han och jorden är naturligtvis den synliga, fysiska världen, då åter "världen" (kosmos, mundus) omfattar både den synliga och osynliga världen (dock icke himmelriket). I den yttre lägre världen är Jesu lärjungar representanter för det verkliga intellektet och förnuftet, på samma sätt som salt skall de inverka upplysande, livgivande, väckande på andra förnuftsvarelser, sina människobröder. Långt därifrån, att Jesu

efterföljare skulle varit "enkla", "goda" men "dumma", var de tvärtom de skarpsinnigaste, förnuftigaste och intelligentaste bland människor. Men deras förnuft förlamar inte och dödar inte förnuftet hos andra, det är ej ett bullersamt fyrverkeri, utan det upplivar, tränger in i märg och ben, skänker kraft och smak åt den andliga näringen, är ett föreningsband mellan det högre och det lägre, föreningslänk mellan himmel och jord, ljus och mörker. Då man säger "I ären världens ljus", blottas det faktum, att lärjungens hela väsen - inte endast hans förnuft, utan hela hans andliga kunskap och erfarenhet - lyser i den lagbundna, d.v.s. både kroppsliga och själsliga (osynliga) världen, i kosmos, som ett ljus, av vilket himmelrikets medlemmar känna varandra.

... Det där låter hemlighetsfullt.

... Ja, det är ett "dunkelt tal". Men sakkännare förstå det. Samma "ljus" lyser bland människorna i lärjungarnas arbete och gärningar, och kommer människorna att forska efter lärjungarnas livsåskådning och etiska grund. Detta innebär slutsatsen "och skulle prisa eder Fäder, som är i himmelen" Ordet doksasosin, skulle prisa, betyder egentligen "skulle tänka, bedöma, förstå". Lovprisandet hjälper ej människorna långt, om ej detsamma förenas med vetgirighet, kunsapsbegär, tänkande och förståelse.

IV. JESU NYA SEDELÄRA

... I den sjuttonde versen har ni skrivit "Lagen" med stor bokstav och satt de härtill bifogade orden "eller profeterna" inom parentes. Är det inte litet godtyckligt?

... Som ni vill. Därmed har jag endast velat förklara ordens mening. Vad som annars gäller de stora begynnelse-bokstäverna, så vet ni kanske att de används ganska litet i den tryckta grekiska evangelietexten: högst sällan i början av satsen, endast i namn eller accentuerade ord mitt i satsen; medeltida manuskript och texter finnas av två slag: de nyare är skrivna uteslutande med små bokstäver, de äldre och äldsta däremot allt igenom med stora bokstäver; användandet av stora och små bokstäver är sålunda i vilket fall som helst godtyckligt och har inte sin grund i det ursprungliga heliga skrivsättet. I översättningar är vi således tvungna att avvika från den tryckta grekiska texten och följa den latinska, som använder stora bokstäver på samma sätt som nutida språken. Det är nog sant att ordet "lagen" ('ton nomon och legem) i de tryckta grundtexterna har skrivits med liten bokstav, men här om någonsin hade stor begynnelsebokstav varit på sin plats.

... Är det så nödvändigt?

... Javisst. Därav är den följande textens rätta förståelse helt beroende. Vad kan Jesus i detta fall mena med "lagen"?

... Är det inte självklart? "Lagen eller profeterna", dessa ord bevisa att han talar om Mose lag.

... Men om Jesus skulle tala om Mose lag, varför skulle han då påstå, att himmel och jord förgås förr, än den minsta prick från lagen. Nog visste ju Jesus, att den s.k. Mose lag ordnade judarnas vardagsliv intill dess små detaljer, och satte sig ju själv emot lagen t.ex. vis avis tvättning och rening, helgande av sabbat o.s.v. Och säkert visste han, att andra folk hade andra lagböcker, vilka innehöllo annorlunda bud och bestämmingar. På detta sätt göra vi Jesus till en olärd och okunnig trosuppgivare.

... Det där har jag verkligen inte kommit att tänka på. Det är en svår konflikt. Kanske Jesus med ordet "lag" avsåg endast den sk. dekalogian eller "tio Guds bud".

... Men bland dem ingår just budet om sabbatens helgande. Och varför skulle Jesus då tillagt orden "eller profeterna"?

... Nå nu blev det oöverstigligena hinder. Jag är mycket nyfiken att få höra er förklaring.

... Det grekiska ordet Nomos betyder nog "ett lagstadgande gjort av människor", men Jesus, som talade arameiska, har säkert använt ett ord motsvarande det hebreiska tora. Judarna kallade nog hela sin lagssamling för tora, i början pentateuchen eller de fem Mose böckerna, senare både Mose-böcker och profeterna tillsammans, - men med tora förstod man lagar stiftade av Gud, icke av människor. Tora är en helig benämning, och avser speciellt den etiska lag, som sedan urminnestider existerat i naturen eller livet, och om vilken människorna fick vetenskap först genom oraklen och sedan genom profeterna. Jesus talade klart

om denna gudomliga lag därför tillade han orden "eller profeterna", antydande härmed, att profeterna, b.l.a. således Moses, varit denna lags förkunnare och uttolkare. Lagen, som är i Gud, har genom profeternas förmedling blivit känd av människorna, och sålunda kan man mänskligt sett säga att profeterna skapat densamma. Således kan man säga: "lagen eller profeterna", vilket är detsamma som "den gudomliga livslagen eller m.a.o. profeterna", som kungjort den för oss. Endast på detta sätt förstå vi Jesu ord. Från denna gudomliga livslag kan verkligen ej den minsta prick försvinna så länge himmel och jord existera, ty det är just den lagen som besjälår och vidmakthåller dem. Och lika säkert är det, att den gudomliga lagens skilda former, t.ex. i olika religioner, genomgås, utan att den gått om intet eller en prick därav förstörts. Därför kom även Jesus ingalunda för att upphäva densamma, utan för att fullborda den d.v.s. giva den sin egen nya upplysning. Har jag förmått förklara min ståndpunkt?

... Ja, på detta sätt får saken sin naturliga belysning. Jag är mycket benägen att tro, det ni funnit den rätta förklaringen.

... Där behövdes ingen uppfinning. Det behövs blott läsning med eftertanke.

... I följande strof har ni åter ändrat orden "dessa" till "följande". Är det inte en rätt fri översättning?

... Inte alls, ty i alla språk betecknar ordet "denna" någonting framför varande, icke bakom eller förflutet. Härom följande för tydlighetens skull. Det var ju omöjligt för Jesus att ha avsett alla profeternas bud och handledningar, då han ju talade om dessa först i andra hand. Han talade om den gudomliga lagen, som profeterna i olika tider, hos olika folk på olika sätt förkunnar. Och då han nu själv var åtminstone en profet - han kallade ju sina efterföljare jämgoda med profeterna - var det ju naturligt, att han på sitt eget sätt ville förklara den gudomliga livslagen. Han ställer nu sitt tal till denna sin förkunselse, liksom sägande "jag skall nu giva eder några bud, som angå dem, vilka leva i det himmelska riket, och om ni följa dem, är det bra; men om ni förbiser ett enda bud, anseende det ej vara så betydelsefullt, förminskas genast er medborgarrätt i himmelriket " Jesus hotar varken med straff eller förbannelse dem, som ej lyda hans bud, han konstaterar endast, att det är till skada för dem själva i deras egenskap av ande-människor. Han talar inte endast om budens efterföljande. Han talar även om "undervisning". Detta visar å sin sida, huru betydelsefulla han ansåg den nya buden vara. De skulle för hans efterföljare öppna en ny livsväg och en fullkomligt ny världsåskådning. De var inte endast moralbud, utan hellre moraliska vyer, och därför var deras insigtsfulla, rationella inskärpning och undervisning så absolut av största vikt. Medels dem kunde den nya tiden begynna ej endast för individerna utan även för alla folk och för mänsklighetens historia. Som en sista slutanmärkning tillägger Jesus, att de, som önska inträda i himmelriket, måste ha en mycket, mycket större rättskänsla och aktning för de gudomliga lagarna - dikaioyne - än vad de skriftlärda och fariseerna hade, ty dessa nöjde sig med att följa de skrivna lagparagrafernas mångahanda påbud, då däremot himmelrikets bud var nedlagda i lärjungarnas hjärtan.

... Och vilka är då dessa Jesu nya bud, som ni finner så omstörtande?

... Det få vi se i det följande. Jesus ställer varje gång det gamla budet som bakgrund för sitt eget bud, och belyser med skärpa den stora skillnad, som förefinns mellan den gamla och hans egen livsåskådning.

V. DET FÖRSTA BUDET

... Jag förstår inte riktigt texten i det första budet. Ingalunda vill Jesus omintetgöra Mose lag om att inte döda?

... Ingalunda. Att inte döda är ju naturligt för dem, som följer Jesu första bud. Det lyder nämligen kort sagt: vredgas icke.

... En ganska märklig och intressant levnadsregel men mycket svår att efterleva. Kan det verkligen vara meningen, att ett sådant bud skall följas alltid och allestädes?

... Den, som vill gå i Jesu spår och träda in i himmelriket, han måste ovillkorligen städse minnas denna regel och alltid följa den efter sin förmåga. Han kan nog falla, men han får aldrig förneka budet eller förklara det onödigt.

... Vi kristna har sålunda inte känt till det budet, ty i vår teologi talar vi om d.s.k. heliga vreden, som vi finna berättigad.

... Jag påstår ju ej heller, att kristenheten skulle känt till dessa bud. Kristenheten lever ju fortsättningsvis i "gamla förbundet" och fasthåller vid Mose tio bud, vilka även de bli dem övermäktiga. Ty om folken såväl som individerna skulle anse Mose bud "du skall icke döda" som heligt, huru skulle det då gå med de kristliga krigen? Det är tydligt att kristenheten ännu mindre förstår Jesu bud. Hans bud är frivilliga uppmaningar: vill ni vara kristna, gör som jag påbjuder: vill ni inte, så tvingar ingen er. Ni få själva välja mellan den himmelska saligheten och de kval, som åtfölja de jordiska begären.

... Om nu det första budet lyder: vredgas icke, vad menar Jesus då med de mångahanda straff, som drabbar den, som förbrutit sig. Måste vi som kristna draga inför rätta dem som vredgas, fastän de ej annars gjort något ont?

... Visst inte. Dessa saker är yttrade för jämförelses skull, vilket Leo Tolstoj så träffande sagt. Jesus nämner vredens tre grader: 1. "som vredgas på sin broder", det är att vredgas på honom i sitt hjärta, 2. "som säger åt sin broder: racha (du bov)", d.ä. att uttrycka sin vrede med föraktfulla ord och dito sätt, 3. "som säger åt sin broder : "du är galen", d.v.s. skriker och rasar och uppträder besinningslöst. I den första graden, då man vredgas i sitt hjärta, är den kristna lika skyldig som fordom en mördare, vilken drogs inför rätta. I den andra graden, då man låter vreden få välde över sitt tal, är den kristna lika skyldig som t. ex. en Guds-hädare, vars brott bland judarna ansågs bland de allra värsta, och därför dömdes av Jerusalems högsta råd, sanhedrin. I den tredje graden, är den kristna i sitt ursinne lika skyldig som de, vilka behöva renas i de utsägliga själskvalens eld. Jag tror ej, att någon, som tänker sig in i saken, kan förstå Jesu ord på annat sätt än som en sådan jämförelse. Jesus råder oss ingalunda att föra någon inför rätta. Tvärtom råder han oss att undvika sådant, genom att snabbt försona oss med vår tråto-part. Och han säger längre fram i bergspredikan: "och om någon vill gå till rätta med dig och tager din livklädnad ifrån dig, så låt honom även få din mantel". Det här förklarar tydligt Jesu etiska ståndpunkt.

Men värför talar Jesus, som bl.a. sade, att Gud skall tillbedjas i anda och sanning, i de följande stroferna om altare och offergåvor?

... Om vi granska hans ord, finna vi nog själva tanken. Observera, att den 24 strofen i översättning slutar med satsen: "och återkommen därifrån offrar du din gåva". I den gamla översättningen stod det: "och kom sedan och offra din gåva". Den grekiska texten lyder: kai toe elthoon profere to dooron suu, vilket betyder "och återkommen därifrån bär fram din gåva". Profere är imperativ formen, men det är tydligen ett skrivfel: det bör vara profereis "frambär" andra person i presens indikativ, såsom det även står i versio vulgatas latinska text: et tuno veniens offere munus tuum. Offers betyder icke "bjuda" utan "du bjuder". Den latinska texten har bibehållit den rätta mening, ty Jesus syftar på, att försoningen med en trätobroder är det sanna offret. Gud begär inga brännoffer. "Då du återkommer från försoningen med din trätobroder, offrar du verkligen åt Gud det, du hade att offra: ditt eget grälsjuka och hårda hjärta". Det skenbart gynnsamma talet om altare och offrande dömer härmed det yttre offrandet som naivt.

... Ännu ville jag fråga, varför Jesus, såsom av de följande stroferna synes, verkar som om han vore rädd för domare, rättstjänare och fängelse, då han ju förklarade dem saliga, som äro förföljda?

... Ser ni inte skillnaden? Saliga är hans efterföljare, då de är förföljda för sin rättsinlighets skull, men här är det tal om oenighet, således lärjungens eget misstag eller fel - och att för något sådant bli dragen inför rätta eller förd i fängelse var ingalunda befrämjande utan tvärtom hindrande och störande för lärjungens arbete för det himmelska riket. Det tillhör lärjungarna att vandrande omkring predika det goda budskapet om riket. De är jordens salt och deras ljus skall lysa men fängelset skulle ställa ljuset under skäppa.

... Det där är nog sant, men var det då så troligt, att lärjungarna skulle råka i delo med världsliga människor? Och därtill för skuld eller äganderätsfrågor, då Jesus nästan hotande säger i den sista strofen, att från fängelset kommer du inte ut, förrän den sista skärven är betald. Det här förstår jag inte.

... Om vi också ta i beaktande, att människorna är svaga och ofullkomliga i sin strävan mot det himmelska riket och färdiga att falla för mammons frestelser, var detta dock inte fallet med Jesu lärjungar, åtminstone inte med hans allra närmaste. De hade lämnat allt och följt honom. Mästaren talade om kommande tider och framtida efterföljare. I alla fall förstår jag er synpunkt, ty orden "du slipper icke därifrån ut, förrän du har betalt den yttersta skärven, låter ju hotande, om vi ej förutsätter, att Jesus hade ett så stort förtroende till den jordiska rättvisan, att han endast konstaterade faktum. Vad tror ni?

... Knappast litade Jesus så orubbligt på de "n jordiska rättvisan. Hela andan i hans lära är ju ett slags moraliskt och inre uppror mot det mänskliga samlivets orättvisor - åtminstone ett frigörande från dess bojor, om jag nu förstått er rätt - och därför, ledsamt nog, ljuda dessa Jesu ord i mina öron som någotslags hot. Har jag orätt?

... Jag förstår er, och jag vill även nu belysa dessa strofer från en annan synpunkt, - från en sådan synpunkt, att den sista strofen inte verkar hotfull, utan blott lugnt bekräftar ett faktum i livet.

... Jag är mycket nyfiken.

... Detta säger jag som sagt i förbigående, ty det för oss till teologiska frågor, läror och dogmer, som ju nog bör finnas, men vilka ej är lika omedelbart skrivna för vårt förstånd som de etiska frågorna. Dock är jag själv fullkomligt övertygad om, att Jesus tänkte just på det,

som jag nu vill nämna. Han säger: "försona dig snabbt med din motpart så länge du ännu vandrar med honom på vägen, så att han icke drager dig inför domaren os.v." Nu frågar jag er: vad betyder orden "så länge du ännu är på vägen med honom?"

... Naturligtvis så länge du ännu lever", ty dördenena, huru går det då med försoningen?

... Men märker ni ej, att möjligheten att bli förd inför domaren försvinner med detsamma os.v. Om lärjungens motpart dör, då ar det ej mera fara för rättegång, och om lärjungen själv dör, då nås han ej mera av den jordiska rättvisan. Saken kan formellt lösas sålunda, att från Matteus text uteslutits den förklarande satsdel, som bibehållits i Lukas evangelium, XII, 58, där det lyder: "När du går till en överhetsperson med din motpart, så gör dig under vägen all möda, för att bli förlikt med honom, så att han icke drager dig fram inför domaren, och domaren överlämnar dig åt rättstjänaren och rättstjänaren kastar dig i fängelse". Sedan följer även hos Lukas densamma hotliknande slutsatsen: "jag säger dig: därifrån slipper du ej, förrän du betalat ända till den yttersta skärven.

... På detta sätt får ju vandrare på vägen sin enkla förklaring, men samtidigt förfaller det, som om Jesus ändå skulle trott på den jordiska rättvisan?

... Men tänk om han talade med bitande ironi? Om han menade så här: försona dig för allt i världen, ty någon rättvisa får du ej. Den jordiska rättvisan tvingar dig i alla fall att betala.

... Ja, kanske är det så. Men ni lovade att utreda denna fråga på ett annat sätt?

... Javisst. Stroferna ha, som sagt, enligt min uppfattning även en annan inre mening. Då har satsen "så länge du befinner dig med honom på vägen" eller "på väg till överhetspersonen" den betydelse ni just antog: "så länge du lever" eller så länge du ännu är på vägen (till livets och dödens) furste (cum vadis ... ad principen). Låt oss nu på nytt läsa den 25 strofen på ett naturligt och enkelt sätt. Den lyder: "försona dig snabbt med din motpart, så länge du ännu vandrar med honom på vägen, så att din motpart icke drager dig inför domaren o.s.v." Vad är väl den logiska tanken i denna sats? Måntro den inte är följande, "försona dig snabbt med din motpart, så länge du ännu vandrar med honom på vägen, ty om du dör, drager han dig inför domaren o.s.v. Märker ni?

... Ja. Här talar den enklaste logik. Men då blir ju Jesu ord meningslösa.

... Alldeles rätt, om vi hålla fast vid texten hos Matteus och antaga att Jesus har avsett endast de jordiska förhållandena. Men nu skall vi just försöka förstå, vad anna Jesus med sina ord möjligen kan ha åsyftat. Därför skall vi låta tanken gå till ett alldeles annat område. Säg mig har människan, lärjungen såväl som andra, de kristna liksom hedningarna, någon livstids-trätobroder, med vilken det är bra att försona sig så länge man ännu lever?

... Vad menar ni? Nåja - människan är ju ofta i strid med sig själv, då hon ej kan, ej vill eller ej anser det lämpligt att följa och tillfredställa sina lustar och begär.

... Skulle då Jesus syftat på deras snabba tillfredsställande?

... Ingalunda. Tvärtom. Men vad menar ni då?

Ni är nog på rätt väg. Men har inte människan något annat jag, med vilket hon kan stå i strid?

... Sannerligen: hon har ju sitt bättre jag, sitt samvete, med vilket hon lätt råkar i konflikt.

... Så är det. Människans samvete, vi kunna säga: hennes upplysta förstånd och hennes mänskliga hjärta är det högre jaget till vars röst hon inte alltid lyssnar och därför råkar i tvist med. Det här är hennes livstids trätobroder. Med honom är det gott att snabbt försona sig, och försona sig just under livstiden, ty efter döden avskiljs vårt all-dagliga personliga jag från det högre. Vi kunde säga: i döden förlorar människan sitt samvete, om hon ej redan under livstiden stått det så nära, att det blivit hennes eget jag. Dessa äro metafysiska saker, men även den okunnigaste människa borde andligen känna deras sanning. Då människan dör, drar verkligen hennes högre jag, hennes samvete, henne inför domaren, domaren för henne till rättstjänaren och hon sätts i fängelse - därifrån hon ej slipper ut, förrän hon renats från var enda uraktlåtenhet, varenda synd och last.

... Ni hänsyftar på skarselden. Katolska kyrkan har då rätt?

... Den katolska kyrkan har i sina purgatorium-dogmer bättre än den protestantiska kyrkan bevarat minnet av de ursprungliga kristliga lärorena, ty evangelierna tala tydligt om hades, scheol eller dödsriket. Och jag ser i denna sats av Jesus ännu något annat. En hänsyftning på återfödelse. På vilket sätt raka vi människor mestadels och oftast i konflikt med samvetet? Är det just ej i vårt förhållande till andra människor? Vi är kalla och hårda, högmodiga och fjära, vi avundas, vi fröjdas över andras olyckor, vi är orättvisa, försumma våra plikter, vi ljuga och bedraga - räkna upp hela mängden och mångfalden av våra synder. Alla tynga de på vårt samvete. Vårt samvete uppfordrar oss till bestämda handlingar, till sinnesförändringar och bättringar, till bön om förlåtelse, till försonlighet och levnadsvanornas omdanande. Allt lämna vi ogjort. Vi är hellre i strid med vårt samvete än vi vilja förödmjuka oss inför människorna. Vad blir följden? Vår uraktlåtenhet och våra onda gärningar upptecknas i livets bok - i väntan på framtida försoning. Och var skall väl denna försiggå? I samma synliga liv, där man förbrutit sig. Fängelset, i vilket vi kastas, är just detta vårt kroppsliga liv, och vi befrias ej från tvånget av återfödelse, förrän vår sista skuld är betalad. Om och om igen måste människan födas på jorden.

... Jag tillstår, att återfödelse-läran är intressant. Och ännu mera: den är upplysande och naturlig, om vi tänker oss livet som en skola, en uppfostrings-institution, där människan inhämtar kunskaper. Men vad menar ni med att allt skall försonas i detta samma liv, där man förbrutit sig? Måste man blidka varje människa, som an förorättat? Vi minnas ju ej att vi levat förut, vi veta ej, mot vem vi förbrutit oss - och av vem vi själva skall få gottgörelse, - och är det sagt, att vi alla alltid återföds på samma gång?

... En mycket träffande anmärkning. Så bokstavligt behöva vi ju ej tänka på denna försoning. Vi födas verkligen ganska obestämt, på olika tider och olika platser, ty var och en har sitt eget öde. Endast några av oss är så starkt bundna vid varandra - genom kärlek eller hat att de gå i livets skola s.a.s hand i hand. Mot dem kunna vi personligen gottgöra gamla kränkningar och försummelse och samtidigt göra nya skulder, men jag antar att livets lag ungefär är följande: så mycket lidande vi åstadkommit bland mänskligheten, lika mycken glädje och

lycka måste vi skapa och skänka densamma. Däri ligger vår gottgörelse, vår upprättelse, som småningom befriar oss från tvånget att återfödas.

... Huru går det då med kyrkans lära om Jesu försoning, när människan själv skall sona sina skulder?

... Den kvarblir på samma sätt som den uppkommit, i okunniga och oerfarna människors fantasi.

... Men varför lär inte kristendomen återfödelse?

... Ni tänker på kyrkans lära. Härtill svarar jag med följande historiska faktum: år 553 dömde det av kejsar Justinianus sammankallade kyrkomöte i Konstantinopel återfödelse läran som ett farligt kätteri: den som talar om själens tillvaro före födelsen och den härav föranledda märkvärdiga tron, att själen återvänder till jorden, han vare förbannad. Tron på en yttre frälsare, återlösare, förmedlare hade småningom stadgat sig inom kyrkan, men då kristenheten hade mångahanda sekter (varav moderkyrkan i början var en) och mågahanda läror, var den maktavande kyrkan tvungen att steg för steg bestämma och fastställa sin egen världsåskådning, sina egna dogmer och sitt traditionsvetande.

... Kyrkans historia är verkligen häpnadsväckande, men varifrån härstamma då de olika trosartiklarna? Vem har då uppfunnit dem?

... Man kan ej direkt beskylla någon för att avsiktligt ha uppfunnit eller förvrängt dogmerna, ty kyrkomötena gav endast en noggrannare form åt den åskådning, som då var den gällande. Allenast okunnighet är den ursprungliga skaparen av dessa huvudlösa och befängda läror. Varenda dogm har uppstått av den missuppfattade sanningen.

... Är det så? Således är då läran om Jesu försoningsdöd en missuppfattad sanning?

... Otvivelaktigt. Evangelierna tala så pass tydligt om sonen, som fadern av kärlek sände till världen och att tron på honom är människans enda räddning, epistlarna och andra av Nya Testamentets böcker talar åter så pass tydligt om den korsfäste frälsaren, att samtidigt som vi förstår att kyrkodogmerna kunnat uppstå av dessa, förstår vi även, att orden i Nya Testamentet gömma en sanning, som man i dogmerna tolkat på ett orätt och vilseledande sätt. Men vi skall inte avvika från vårt ämne. Återfödelsen var under de första århundradena en erkänd lära i många kristna sekter, tills slutligen den mäktigaste sekten förklarade densamma vara kättersk. Detta endast som ett historiskt förtydligande. För att kunna tillägna sig Bergpredikans etiska livsåskådning är det inte absolut nödvändigt att tro på särskilda metafysiska och teologiska läror. Därför har även denna framställning skett i förbigående, som jag sade, och vi kan återvända till Jesu bud.

VI. ANDRA BUDET

... Jag ser att ni er i er översättning åter gjort en anmärkningsvärd ändring i det "andra budet", då ni säger "har redan skändat henne i sitt hjärta". Man skulle tro, att den 28:de versens ord i grundtexten är densamma som i den 27:de versen, då de förut översatts på samma sätt: "begått äktenskapsbrott".

...Ordet är detsamma. Men vi behöva väl inte översätta det lika på alla ställen, då det i grundspråket har olika betydelser.

...Är det så? Förklara.

... I den grekiska texten har man använt ordet moikhaoo och i den latinska moechor, vilka båda betyder "jag begår äktenskapsbrott". Det latinska ordet har enbart denna betydelse, vilket bevisar, att Översättaren av versio vulgata inte förstod grundtextens mening. Däremot betyder det grekiska ordet moikhaoo inte enbart "jag begår äktenskapsbrott" utan i allmänhet: "jag förleder en kvinna - gift eller ogift - till sexuellt umgänge". Nu är det klart, att Jesus i det andra såväl som i det första budet ville inskräpa en alldeles ny etisk levnadsregel, som helt och hållet avvek från det gamla. I Mose bud sades det: "begå icke äktenskapsbrott". Jesus går till sakens kärna. Äktenskapsbrottet är i hans ögon endast en följd av den sexuella osedligheten. Därför gäller hans bud osedligheten som sådan. Och var har osedligheten sin hemvist? Den bor i tankarna, i fantasin, i hjärtat. Således är inte endast den, som begår äktenskapsbrott, skyldig utan även den är lika skyldig, som i sina tankar åtrår en annans hustru.

... Det här förstår jag och moraliskt godkänner jag det, men det förklarar ej, varför ni på det andra stället översatt "har skändat". Jag medger nog att ett sådant ord är mera sakligt, men det liksom gör brottet mindre.

... Just så, men märk väl, att i detta Jesu bud talas det ej endast om äktenskapsbrott. Annars vore ju budet givet endast åt äktamän, men åt de ogifta likasom: "såvida du icke åtrår en annans hustru, må du gärna begärligt betrakta unga flickor och ogifta kvinnor". Tror ni att Jesus menade detta?

... Nej, nej. Fastän det är naturligt för en ung man att uppskattande se på en ung kvinna, säger hans samvete honom tydligt, att det är orent att föreställa sig ett närmare förhållande.

... Eller med andra ord: att det förpliktar till äktenskap. Nå väl, otvivelaktigt gäller Jesu bud alla män, gifta och ogifta, vilka önska följa honom, och därför är även ordalydelsen sakenlig. Om t.ex. Jesus skulle menat blott de gifta hustrarna, då skulle han ej använt det allmänna ordet "kvinna". Det grekiska ordet gynee betyder likaväl den gifta som den ogifta kvinnan. Det latinska ordet mulier, som versio vulgata härvid använder, har samma allmänna betydelse. Kort sagt lyder Jesu bud: " var ej ens oren i dina tankar, ty om du med begärelse ser på en kvinna, så skändar du henne redan i ditt hjärta". (Med vederbörlig omsvängning berör detta naturligtvis kvinnor likaväl som män). Och då de ogifta sinsemellan inte kunna begå äktenskapsbrott, är det tydligt, att man på detta ställe måste översätta med ett annat ord, t.ex. skändar, som kan sägas om både gifta och ogifta.

... De följande stroforna 29 och 30 förefaller oerhört tunga. De ha ju rent av givit upphov till kroppens stympande både under gamla och nya tider, - och måntro Jesus nu avsåg någonting sådant? I alla fall döma dessa strofer som synd hela det sinnliga livet, all konst all skönhet, - och på det sättet ha alla tiders trosuppviglare, puritaner och pietister förstått dem. Vad tänker ni om dem?

... Om inte de, som kopierat och förbättrat texten tillagt dem, om de verkligen förekomma i de ursprungliga anteckningarna - de finnas förstås i den av oss kända ursprungstexten, - är åtminstone den första ordagrant uppfattad direkt meningslöst. Man talar om ögats begär, och ögonen kunna otvivelaktigt vara människan till frestelse, men måntro detta begär bor uteslutande i det ena ögat, i synnerhet i det högra, såsom de ursprungliga texterna säga i detta fall tvärtemot andra parallellfall. Vore väl saken hjälpt med att det ena ögat rives ut? Det är fullkomligt omöjligt att ord för ord förverkliga detta råd. Ingen har väl heller gjort det. Men om således den ena strofen innehåller ett uppenbarligen oförnuftigt råd, så visar detta, att båda böra tagas symboliskt.

... Det tror också jag och det förstår alla, men många har sett saken från en sådan synpunkt, att ögat och handen blott är symboler för kroppens andra lemmar. Vad menar ni då med symbolik?

... Jag menar, att dessa råd i första hand inte avse kroppsliga utan själsliga ting. Låt oss komma i håg, att de yttrades åt lärjungarna, åt Mästarens efterföljare, åt dem, vilka vilja vara kristna och eftersträva det himmelska riket.

... Jaså. Sålunda - ?

... Ej heller dessa kan vi förstå annat än i ljuset från det himmelska livet. På vilket sätt skall vi nu beskriva detta liv? Säg mig: tror ni, att religionsuppviglarerna, de hårdhjärtade puritanerna, de stränga självlågarna, renläriga som fördömer andra, de egenrättfärdiga pietisterna o.s.v. - tror ni, att de tillhöra det av Jesus förkunnade himmelriket?

... Vet ej säkert. Kanske inte, om de lida av de nämnda egenskaperna.

... Kan ni inte klart förklara gruntonen i det himmelska rikets liv?

... Förlåt mig, de av er nämnda stroforna ha alldeles blandat bort mig och plåga mig så, att jag vet varken ut eller in ...

... Glöm bort de olyckliga satserna. Föreställ er, att någon nedrig vantolkare infört dem i texten till sin egen infernaliska förlustelse ...

... Ni nämnde ordet: infernaliska är just vad de är.

... Nåväl, låt oss lämna dem i ro. Nu vill jag påminna er om någonting i det himmelska rikets liv, som ni bra känner till. Ni minns ju Jesus, yttrande, att ingen kommer in i himmelriket, om han ej är som ett barn, och på ett annat ställe, att där lever man som änglar, som inte äkta någon - inte gifta sig. Och nu minns ni Jesus ord i Johannes evangelium "detta har jag talat till eder, att min glädje skall bliva i eder och eder glädje fullkomlig vara". "Och ännu: "vad T än bedjen Fadern i mitt namn, det skall Han giva eder. Hittills han I icke begärt någonting i mitt namn; gören det, så fån I, att eder glädje bleve fullkomlig." Och påminner ni er Pauli brev till romarna: "ty Guds rike är rättskänsla, frid och glädje i den heliga ande". Vi kan således i korthet säga, att Jesu efterföljare är fylld av barnslig glädje och oskuld, av änglalik

fröjd och samvetsfrid. Barn och änglar igenkänns av följande: Med sina sinnen njuta de av en ständig glädje, de är inte några dystra asketer eller betryckta troende, ty de fröjdas gränslöst av all skönt, stort och ädelt; världen är för dem full av oanad härlighet, livet av glada överraskningar; men all deras glädje är ren, oskuldsfull, helig, ty de veta ingenting om det sexuella livets frestelser och svårigheter. Till detta samma liv strävar lärjungen, han som längtar efter himmelriket.

... Men är det möjligt för en människa att uppnå det?

... Jag svarar med Jesu ord: för människan är det omöjligt, men för Gud är allting möjligt".

„, Huru då? Förut har ni sagt, att människan ej är i behov av en yttre frälsare, då ju återlösaren finns inom henne själv.

... Motsäger jag det nu?

Ni säger, att "för människan är det omöjligt, men för Gud möjligt".

... Jag upprepar Jesu ord. Och vilken motsägelse förefinnes väl här? Haka er inte fast vid ordens orätta betydelse, utan tänk efter vad de avser. Nu t.e.x. erinrar ni er endast den gamla, vanliga och orätta uppfattningen om Gud. Men glöm inte, vad Gud betyder hos Jesus.

... Gud är ande ...

... Ja, och var lever och "härskar" Gud?

I sitt eget rike, i det himmelska riket ...

... I det osynliga, överallt ...

... Och som Jesus själv sade: " det är inom er", således inom oss. Det himmelriket är inom oss, i vårt inre, i vår ande, och således är även Gud inom oss, fastän honom känna endast de, som leva i honom. Men ännu finns det en definition om Gud, den mest upplysande och avgörande. Sven den är given av Jesus och Johannes har yttrat den i korthet.

... Vilken då?

».. Den lyder: "Gud är kärleken".

... O ja, det är en bekant sats.

... Nå väl, låt oss vara konsekventa.

... Då Gud i sitt himmelrike bor i vår ande och Gud är kärleken, är således den i vår ande dolda gudomliga frälsaren den Kärlek, som är människans största och högsta, innersta och djupaste, - ja, hennes enda verkliga etiska kraft. Kärleken allenast höjer oss över vår sexualitet, den befriar oss från lustar och begär, den gör oss lik barn och änglar.

... Kärleken. Men ändå: då jag tänker på det sexuella snärjande kraft ...

... Tänk ej därpå. Tänk ej på er mänskliga svaghet. Jesus råder ju oss just att komma i håg, att det är möjligt endast för Gud.

... För Gud, således för kärleken ...

... Ja, för kärleken, men naturligtvis är Gud eller kärleken oförmögen att handla och inverka utan vår tro. Vi måste tro på kärleken, då segrar kärleken inom oss.

Men den första frestelsen förjagar vår kärlek, d.v.s. denna vår himmelska kärlek, ty frestelsen väcker hos oss den jordiska kärleken eller bör vi säga: den sinnliga kärleksglöden.

... Därför måste vi växa och utveckla oss i tro och tillit till kärleken. På ett ögonblick blir vi inte fullkomliga. Livet är vägen. Och den bör man gå. Kärleken behöver inte födas i oss av ingenting. Kärleken är utan gräns. Gud är kärleken. Kärleken är ande och medvetande. Ingen blind makt, som den jordiska kärleksflamman, utan själva vishetens väsende. Vi skall blott i vår ande öppna oss för den gudomliga kärleken. Kärleken är solen och vår själ är blomman, vars blad spricker ut mot liv och ljus. Ni förstår ju, att häri finns intet hopplöst.

... Jag börjar förstå. Blott jag hade tro ...

... Tron kommer. Och nu kan ni kanske uppfatta vad Jesus menade med dessa förargelseväckande råd, om han nämligen gav dem. De var ju egentligen inga råd. De var fastmer förklaringar och böner om förlåtelse för andra. Så här tänkte han: kärleken är en så underbar och dyrbar pärla, att om lärjungens hjärta överflöder av himmelsk kärlek, är han berättigad att avsäga sig en förmåga eller talang, som annars skulle göra livet värdefullt, men för honom alltid bleve till plåga och förhinder; sådana är t. ex. lärdom och en hög ställning - dessa kunna jämföras med ögat - eller ett konstnärligt och skapande arbete - som kan jämföras med den högra handen. Dylika saker kunna bli en plåga - inte en frestelse - för den människa, som givit sig helt åt kärleken. Hon vill tjäna omedelbart, hon vill vara den enklaste, den lägsta och ödmjukaste av alla. Hon vill gå ut bland människorna som en broder för alla. Hennes kärlek är så stor, att hon blott kan dö. Det här är förstås ett mycket sällsynt fall, och därför är Jesu ord som ett försvar han förstår dem, som i sin lycka är olyckliga och därför är tvungna att krossa någonting inom sig.

... Det där är ju vackert, men långt ifrån den sexuella frågan, som det andra budet dock behandlar.

... Och samtidigt kärleken. Om min tolkning är långt från sexualiteten, är den dess närmare kärleken.

... Det må så vara, men det föll mig just in, att om Jesus talat försvarande om några olyckliga, skall vi väl inte åsidosätta den möjlighet, att han försvarat även dem, vilka för himmelrikets skull begått våld mot sig själva, som jag vill minnas att det på ett annat ställe står i evangeliet?

... Javisst, jag har tänkt på det och jag måste erkänna, att jag till en del förstår kyrkofadern Origenes, som för sitt stora andliga arbetets skull ansåg sig berättigad att egenhändigt befria sig från könslivets anfäktelser. Dock tror jag ej att Jesus åsyftat detta av det enkla skälet, att människan inte bör fly undan livet, inte gräva sitt pund i jorden. Frestelserna uppforstra oss och skänka oss kraft, då vi övervinner dem. Utan frestelser kan vi ej dana vår karaktär. Frestelserna bildar vår skola.

... Så tänker varje nutidsmänniska, och om även Jesus tänkt lika, då måste man verkligen för stroferna 29 och 30 antaga en sådan tolkning, som den ni givit, eller förkasta den som en förvrängning.

... De kunna ju möjligen ha en djupare och hemlighetsfullare betydelse. Jag anar smått någonting sådant, men här är ej tillfälle att tala därom. Vi får väl lov att lämna dessa strofer åt sitt eget öde och gå vidare. Nu följer i texten en punkt, där Jesus vänder sig speciellt till dem, som leva i äktenskap - efter att förut ha talat om människorna i allmänhet.

... Jag märker, att den sista strofen i er översättning i hög grad skiljer sig från den gamla. Orden "för annan saks skull än för otukt" har ni förändrat till "varförutom han själv är skyldig till otukt". Huru skall detta förstås? Förbjuder Jesus helt och hållet skilsmässa, som enligt Mose lag var tillåten?

... Det förbjuder han förstås sina efterföljare och lärjungar. Observera alltid, att han inte talar om "världens barn", endast om dem, som vilja vara kristna och följa honom, i sin strävan mot det himmelska riket.

... Varför är det för dem så naturligt att ej få skiljas? Om den ena av makarna är "våldsligt sinnad" och vill skiljas?

...Då blir saken omvänd. Lärjungen är självklart i teori emot skilsmässa, men om hans äkta maka är olycklig, bönar och fordrar det, så handlar han efter sitt samvete. För lärjungen själv existerar ingen äktenskaplig olycka. Han försöker att leva i fred med människor, och hans livsföljeslagarinna skall vara hans skolkamrat, med vilken han framförallt bör lära sig att leva i frid och kärlek. Han är sålunda ej i behov av skilsmässa. Om han vore den aktiva i skilsmässan från sin äkta maka, beginge han en dubbel synd: till först skulle hans skilsmässa bevisa att han kastat sina blickar på en annan och själv gjort sig skyldig till otukt, och för det andra kunde skilsmässan göra, att hans maka finge längtan efter en ny make och med andra ord begå äktenskapsbrott. Jesus är i princip absolut för engifte. Det viktigaste är ju att vi är på det klara med frågan: dess lösning i enskilda fall är alltid mer eller mindre en samvets sak, ty lärjungen är en samvetsöm människa.

... På detta sätt äro ju Jesu ord både logiska och begripliga, men huru kunde den gamla översättningen vara så felaktig? Enligt den var ju skilsmässan lovlig ifall någondera av makarna gjort sig skyldig till äktenskapsbrott.

... I grundtexten är ifrågasättande mellansats svår att översätta. Möjligen är den ett senare tillägg. Satsen förlorar i varje fall hela sin konsekvens och Jesu mening blir utplånad, om man inte översätter den såsom jag gjort det här, och som Leo Tolstoj gjorde det före mig. Satsen lyder på grekiska parektos logou porneias. Ordet parektos betyder "utanför", "utom", porneia betyder "hor, otukt" och logos "orsak". Således ord för ord: "utom orsak för otukt" varav framgår, att uppfattningen av mellansatsen är beroende av med vilket ord i huvudsatsen den sammanbindes. Om man anser den markera objektet i relativsatsen (sin hustru), då kommer vi till den gamla ologiska översättningen: om man åter ställer den i förening med subjektet, d.v.s. (envar) och dess definierade relativsats - vilket jag anser språkligt vara naturligare, då måste vi översätta på ett nytt sätt. Hör nu, huru satsen ordagrant lyder: "envar, som skiljer sig från sin hustru, förutom hordom, kommer att gegå äktenskapsbrott". Ni observerar ju kärnan. Bestäm själv, vilken Översättning är naturligare och mera enligt Jesu anda, den gamla eller den nya. Båda är skapade på förnuftsgrund. Vid första ögonkastet försvarar den latinska excepta fornicationis causa den gamla översättningen, men vid ett närmare studium kan den bli tvetydig.

VII TREDJE BUDET

... I detta tredje bud finner jag inga ändringar i översättningen. Den enda är den sista satsen i 37 - strofen: "det kominer av svek", som i den gamla översättningen lyder: "det är av ondo".

... Och även den ändringen är blott formell. I grundtexten betyder orden ek tuu pneeruu estin "det kommer av ondo" ty poneeros är "ond". Men då ordet poneeros användes som motsats till ordet khreestos, och khreestos betyder "god", präktig, hederlig, sveklös, sanningsenlig, pålitlig", är det mera logiskt att i detta fall översätta med "av svek, lögn, bedrägeri", då frågan gäller ord och språk.

... Huru förstår ni egentligen Jesu tredje bud? Förbjuder han all edgång?

... Med tydliga ord. Så har ju även kväkarna och andra "sekt", vilka försökt följa Jesus, förstått detsamma. Vilken annan betydelse skulle väl orden "I skolen alls icke svärja", kunna ha?

... Men hela vårt samhälle är gyggt på avläggande av ed, tjänsteman-naed, krigsmannaed os.v.

... Jesus talar ej heller om "hela samhället". Han talar om dem och till dem, som vilja följa honom. Varför tror ni att de första kristna förföljdes i Romerska riket? För sin tro på en korsfäst Gud? I det Romerska riket rådde religionsfrihet, där fanns sida vid sida de mest olika religioner och gudstjänst former. Riket skulle inte störts av den nya religionen och dess form av gudsdyrkan. De första kristna förföljdes för att de var sant kristna, som bjödo till att efterfölja Jesus och för att förverkliga det himmelska livet på jorden. De förföljdes såsom varande farliga för rikets säkerhet, eftersom de inte ville avlägga ed inför Roms fanor, det s.k. sacramentum eller "faneden", nekade med a.o. att göra krigstjänst och svära trohetsed åt kejsaren o.s.v. De förföljdes, då de praktiskt ville realisera sin nya okända tro, som skakade den världsliga ordningen ända in i grunden.

... Det där är ju underbart och samtidigt märkligt belysande och förklarande. Jag fick en alldeles ny och medryckande bild av de första kristna. Jag vill ej säga att jag förstår och godkänner deras principer på alla punkter, men på detta sätt bli de en av historiens mest märkliga företeelser. Nåja - men då vi principiellt talar om det tredje budet, förstår jag ej vad Jesus har emot edgång. Det är ju en formell sak.

... Ej alls så formell. Den som i egenskap av vittne inför rätta svär att han talar sanning, kan skratta åt en tom formsak - då han ju i alla fall säger vad han vill. Men en tjänsteman, en präst, en läkare, en soldat, som vid sin edgång förbinder sig att i sin tjänstebefattning följa bestämda stadganden och instruktioner, kan inte ytligt betrakta sin edgång. Ju mera hederlig och samvetsöm en människa är, dess verkligare och orubbligare förefaller henne eden.

... Men hennes ed rör ju saker, som hon även annars naturligtvis skulle fullföljt. Därför är det en formell sak.

... Säkert, om vi talar om människor, som icke är kristna och samtidigt helt omedvetna om Jesu efterföljelse. Mindre ofta råka de i motsägelser. Dock ibland . Det var en präst, som hade förlorat tron på helvetet, på den eviga fördömmelsen o.a. kyrkdogmer, men i stället omfattat tron på återfödelse, som var så överlycklig av denna sin upptäckt, att han oändigt gärna velat predika den för andra, men vågade det ej för sin prästeds skull. Han skulle förlorat sin tjänst och - som han sade: "huru skall jag då föda min familj, när jag ej duger till något annat?"

... Är det från sådana konflikter Jesus vill befria sina efterföljare?

... Varför inte, men i sig själv har budet en annan utgångspunkt.

... Vilken?

... Den, att människan som andevarelse är självständig och fri: hon bör ej förbinda sig till någons slav vis å vis sin framtid, ty hon skall bevara sitt samvete fritt och rent. Så har Jesus tillrätt sina lärjungar, de som sträva till himmelriket.

... Får människan inte lova någonting, inte ens åt sig själv?

... Ett frivilligt glatt löfte, som dock alltid förutsätter, att det kan uppstå hinder för dess uppfyllande, är ju naturligt bland människor. Ju pålitligare en person är, dess samvetsgrannare håller hon sina löften. Men ett löfte är ingen ed. Den som svär en ed avstår från sin frihet genom att lämna makten över sig själv åt en annan. Löftet har Jesus betecknat med orden: "men edert tal skall vara: ja, ja, nej, nej." Vad däröver är, det är att fara med svek."

... Ni nämnde ingenting om ifall människan får giva löften åt sig själv.

... Varför skulle hon ej få göra det? Det är ju för var och en en samvetssak. Men löftet bör naturligtvis givas det högre jaget, som ej fordrar samvete d.v.s. sin egen motsvarighet. Alla våra goda beslut är löften. Vi måste blott se till att vi också iakttaga våra beslut, att de inte gå om intet och stenlägga vägen till avgrunden, som man säger. Om ej människan lär sig att vara "trogen" i det lilla, kan livet inte anförtro henne större åligganden. För världens människor är det "icke-kristna" livet med sitt ljus och sina löften en skola, där de lära sig att hålla ord och fylla sina plikter. Då människan blir kristen och börjar efterfölja Jesus, då förvandlas livets skola för henne sålunda, att hon lär sig att tyst för sig själv hålla sitt ord, sina beslut och sina löften; samtidigt lär hon sig då att utföra allt större och större henne anförtrodda gudomliga uppgifter.

... Avser nu det tredje budet enbart edgång? Det förefaller mig, som om slutorden gömde på något råd för talandet i allmänhet.

... Så tycker även jag. Vi människor använda vår tunga orätt i fruktansvärd grad. Vi säga elakheter och föra ett tomt prat. Och Jesus säger på ett annat ställe, att för varje onödigt ord får vi stå till svars inför livet. Han gillade inte sladder och munväder. Det var nedsättande för människan. Sin talörmsåga hade människan erhållit för att kunna "bekänna sanningen", såsom Jesus sade om sig själv. Och för sanningens förkunnare är att tiga det första villkoret. Den som ej kan tiga i rätt tid, kan ej heller i rätt tid tala sanning. Ärligheten förutsätter inte att allt vårt vetande skall sitta på tungspetsen. De verkliga sannings-sägarna, t.ex. de stora skalderna, är fåordiga i vardagslivet. Och Jesus tillråder sina lärjungar: "tala litet, men tala sanning.

VIII FJÄRDE BUDET

... Och nu kommer vi till budet, om vilket ni själv sagt, att det är hörnstenen i Kristi lära - det fjärde budet, däri Jesus förbjuder att man står emot en ond människa. Oaktat man i kristenheten ej alls talar om Jesu fem bud, känner dock var och en hans ord: "om någon slår dig på ditt högra kindben, så vänd honom ditt vänstra även" och hålla dem för en poetisk och överdriven uppmaning till "kristlig ödmjukhet", som naturligtvis ingen i vardagslivet varken kan eller underkastar sig att följa. Nu se det ut, som om också ni vore av den mening, att här föreligger ett av Jesus givet verkligt och positivt bud.

... Det är inte min mening, ty andra kunna ju ha avvikande sådana. Det är evangeliets tydliga lära. Det är lätt att hitta Jesu fem bud: med varje eget nytt bud kullkastar han det motsvarande gamla, och därför föregås varje Jesu bud med orden: " I haven hört att det är sagt (åt forntidens människor) så och så, men jag säger eder"...

... Vill ni inte förklara för mig vari detta Jesu fjärde bud består. Personligen har jag aldrig varit förtjust i tillgjordhet och sådan skenhelighet, som vänder vänstra kinden till, när den högra blivit slagen. Jag har alltid tänkt att Gud - vem han än är - älskar högre en hederlig man, som duktigt ger igen åt den, som vågar slå honom, än en självrättfärdig pultron, som ödmjukt bugande och tigande tar emot skymfen.

... Vår egen friska och moraliska instinkt ställer åtminstone en oförskräckt och oklanderlig riddare, som alltid är färdig att blotta sitt svärd till försvar för sin egen eller en annans ära, som människa många gånger högre, än en tillgjort gudlig munk eller jesuit. Men låt oss minnas, att här ej är fråga om sådant. Världen är ej blott berättigad utan rent av förpliktad att följa den moraliska måttstocken, som dess förnuft och hjärta anse vara den högsta. Men Jesu bud är riktade till dem, som fått nog av den jordiska vandeln, och i egenskap av sanningssökare försöker leva enligt livet i himmelriket. För dem är Jesu bud ingalunda onaturliga, utan dessa bud uppenbarar för dem deras egen högre inre natur. Också för dem, lärjungar är det bättre att under svaga stunder falla för det världsliga livets frestelser, än att tillgjort hålla fast lagens bokstav, i varje fall är det bättre för dem att falla och erkänna sitt fall, än att de skulle förneka Jesu bud. Ni frågade, vad detta bud avser. Det kan belysas kort genom följande ord: I Mose bud möta vi hämdtanken "öga för öga", tand för tand", men Jesus säger åt sina efterföljare: hämnas aldrig, varken enskilt eller gemensamt, varen ej andras domare, ty döma kan endast den, som är syndfri.

... Jag har lagt märke till att ni här har placerat några strofer från det sjunde kapitlet. Det har således skett för innehållets skull? Om jag nu förstår er rätt, är sålunda Jesus motståndare till allt rättsväsende? Men vart komme vi väl, om vårt samhälle upphörde att bära rättsvisans svärd?

... Vem talar om sådant? Det skulle ju förutsätta att samhället vore kristet, d.v.s. följde Jesus, men något sådant är ju inte möjligt, om ej dess medlemmar gå i Mästarens spår. Här är det fråga om Mästarens efterföljare. De trygga sig inte till den jordiska rättvisan - "om någon vill taga din livklädnad, så giv honom även din mantel, hellre än han droge dig inför rätta", - de önska inte vara domare, de vilja inte hämnas, inte straffa.

... Men om nu samhället vore verkligt kristet, huru skulle det då vara ?

... Då skulle vi enligt min mening från helt små lära oss att först "avlägsna bjelken ur vårt eget öga", förrän vi såge "grandet i vår broders".

... Men huru skulle vi förhålla oss till dem av *våra* bröder, som verkligen besitta brottsliga anslag?

... Med kärlek. Vår kärlek skulle verka renande på dem, vårt exempel moraliskt uppfostrande, och vi skulle förstås lära dem och upplysa deras förstånd, förrän de brottsliga anlagen hunnit bryta igenom.

... Därtill strävar ju även våra nutida samhällen. Man söker överallt en ny lösen för behandling av förbrytare, och i allmänhet förmodar man, att denna lösen består i uppfostran och skolning.

... Det bör även tacksamt omnämnas. Men i en sådan uppfostran är det kärleken, inte rättvisan, som gör verkan. Det väsentligaste för oss är att förstå, att Jesus började en ny tid. Han och hans efterföljare omfattade en ny livssyn, däri bl. a. ingick ett nytt sätt i förhållandet till det onda. Före honom var det högsta moraliska begrepp människorna såg upp till, rättvisan, den kalla, skrämmande, järnhårda rättvisan. Däremot var kärlek, mildhet, förlåtelse blott tillfälliga, och ansågs ofta som tecken på svaghet. En hedersman hämnades, gick till rätten, fordrade bestraffning. Allt detta ändrade Jesus. Han hämtade himmelriket till jorden. Han uppenbarade den högsta moralen för sina efterföljare. Han visade att kärleken var livslag i himmelriket. Där rådde mildhet och förlåtelse, aldrig hämndlust, aldrig rättegångsfordran. En fullkomlig omvälvning av rätt och orätt, av åsikten om gott och ont. Mycket få förstod den nya synpunkten. Endast Jesu lärjungar - så småningom världen inte alls. I alla fall har de nya idéerna genomsyrat världen, och oaktat vi nu som då lever i samhällen, där det råder den "icke kristna" ordningen, har dock den allmänna uppfattningen ändrats i många avseenden. Man gillar ej mera den personliga hämden, och även tron på samhällets rätt till hämd börjar att vackla. Och fastän vi omgivas av samma "hedniska" värld, som på sin tid Jesus och hans lärjungar, har dock många, många gånger större skaror nu än då blivit mogna att mottaga "rikets goda budskap". Det förefaller nästan som om kristenheten skulle vänta på nya lärdomar, nya livsformer, nu, då världskrigen väckt människorna och fått dem att se, på vilken vacklande grund de gamla rättsbegreppen vilar. Dock kan vi ej vänta några bestående ändringar i vår samhällsordning, förrän individerna vaknat, blivit annorlunda och självmedvetet blivit "förkristligade". Alla revolutioner, våldsregimer och påtvingande reformer kommer, såsom Jesus sade, från lögnens fader. Kristenhetens pånyttfödelse är möjligt endast om allt flera och flera individer här och där i världen begynner att följa Jesus Kristus och sprida hans lära. Frågan är i dag densamma som under krsitendomens första tider, blott med den skilnad, att den allmänna atmosfären är mera upplyst och ljusare än den var för nitton århundraden sedan.

IX FEMTE BUDET

... Detta femte bud synes vara det egentliga kärleksbudet. Måne Jesus går till överdrift, då han råder oss att älska våra fiender? Om någon hatar mig och oavbrutet gör mig förtret, skada och allt möjligt ont, huru skall jag kunna älska honom? Det vore ju skenheligt?

... Men Jesus sade ju: bed för dem som förfölja er. Det kan vi i alla fall göra, om vi ännu ej förmå älska.

... Men Jesus säger ju även uttryckligen: älska edra fiender.

Javisst, men det säger han som motsats till det gamla budet, som löd: älska din nästa" och för att tydliggöra det tillägger han:"hata din fiende".

... På vilket sätt "tillägger"?

... Ja, ser ni, ett sådant gammalt bud "hata din fiende" existerar ej.

... Existerar ej?

... Inte formellt. Men Jesu tillägg uppenbarar den verkliga andan i det gamla budet.

... Jag förstår er inte.

... Strax förstår ni. Genom att tillägga "hata din fiende" ville Jesus poängtera betydelsen av det gamla budet "älska din nästa", för att sedan med sitt eget nya bud kullkasta det gamla. Hans nya bud "älska edra fiender" innesluter ingalunda "hata eder nästa", utan på samma sätt som t. ex. det första budets "vredgas icke" förutsätter att man inte dödar, på samma sätt förutsätter det femte budets "älska din fiende", att man inte hatar utan älskar sin nästa. Frågan berör härmed tvenne ord: vad menas med "nästa" och vad med dess motsats "fiende"?. Svaret är klart: "nästan" eller "grannen" hör till samma stam eller folk, en medborgare i eget land, "fienden" åter en främling, av en främmande härkomst, från ett främmande land. Då vi tänker på judarnas historia under gamla testamentets tid, ihågkommer vi den dundrande Jehova, som alltid vredgades på främmande folk och alltid eggade sitt eget folk till krig, ibland mot filisteer, ibland mot midianiter, mot alla möjliga "fiender". Det var aldrig tal om kärlek till främlingar, endast hat och hämd. Man älskade blott sina egna landsmän. De av Jesus tillfogade orden var således fullt på sin plats, betecknande och förklarande. Och mot denna gamla världsordning uppreste sig Jesus i sitt nya bud.

...Detta nya bud har så att säga en mellanfolklig eller politisk betydelse?

... Alldeles rätt. Jesus lär, att de, vilka önskar leva enligt livet i himmelriket, ser aldrig en främling i någon människa. Alla människor är bröder oberoende av ras, färg, nationalitet, och alla bör man älska. Gränserna mellan folken försvinner, och alla folk bildar en enda stor familj: jorklotets mänsklighet. Om vi i korthet vill uttrycka, vad Jesus lär i sitt femte bud bleve det: han förbjuder krig. Men vi måste

observera, att detta bud framom allt, inte har någon dagspolitisk betydelse. Det säger inte: alla folk, avvapnen eder'. Det säger: alla individer, bliven upplysta, bliven kristna, följ mig. Ett folk är kristet, när dess individer är det. Ett folk kan i sitt liv följa Jesus om individerna gör det. Den enskilde måste förstå, att krig är emot Jesu livslära, emot samvetet, emot det högsta moralbegreppet, emot den gudomliga levnadsordningen. Den enskilde bör avstå från vapen, vägra att gå i krig, ej gripa svärd.

... Ringaktar Jesus krigare?

... Huru kan ni fråga sådant? Är det väl likt hans ande att ringakta någon? Jesus visste otvivelaktigt lika väl som vi i dag vet det, att man bland krigsmännen kan påträffa de messt ridderliga, hederliga och de vackraste karaktärer. De är människor som alla andra och ofta bättre. Därom är ju icke fråga. Frågan gäller blott att individerna, krigsmännen såväl som alla andra, skulle vakna. Och då man omfattar den nya världsåskådningen, skall man vara fullkomligt svekfri. Man får ej vara tillgjord eller tveksam. Sanningen frigör. Då människan ser sanningen blir hon förtjust, jublar och känner sig salig. Livet enligt himmelriket medför ofta yttre svårigheter, men det medför säkert inre frid och lycka. Liksom de föregående buden berör även det femte individerna och deras arbete. När allt flera enskilda här och där följer Kristus och sprider ljus omkring sig, då gryr någon gång en tid, när även folken blir kristnade. Vi ha ju tagit ett långt steg framåt. Under världskriget fanns det i skilda länder tusentals människor, som nekade att gripa till svärd, på grund av deras önskan att gå i Kristi spår. Och nu efter världskriget finns det i alla länder fredsrörelser, vilka vill lära människorna krigets vanvett. Och fastän Kristi efterföljelse endast sker genom enskilda personer, kan man mycket väl tänka sig ett förbund mellan kristna folk, enligt vilket de förbinder sig att lösa sina stridigheter på fredlig väg och låta bli att gripa till vapen mot varandra. Så pass upplyst skulle man tycka att det mellanfolkliga förnuftet borde vara i vår tid.

... Ni har utelämnat några parallellsatsen från den 44 - strofen: "välsigna dem som förbanna eder o.s.v." varför?

... Därför, att den nyaste, kritiska grekiska texten förfarit på samma sätt. De förändrar ju ej själva andemeningen i texten, tvätom förtydligar de ju densamma, varför man ju bra kan bibehålla dem; men någon ny mening skänker de ej.

... Jag märker, att ni i den 47 strofen utbytt orden "hedningar" mot vardagliga människor.

... Javisst, men ordet ethnikoi i den grekiska texten och ethnici i den latinska betyder inte "hedningar". Det betyder "människor av folket, allmoge", och med dem menar Jesus sådana, som inte hört om rikets goda budskap, utan var världsliga, vardags-människor. Det har man naturligtvis även avsett med ordet hedning, då det så översatts, fastän ordet i våra dagar väcker tankar på afrikanska och australiska negrer m.m., lämnande läsaren i den tro, att han redan på grund av sin härkomst är "kristen". Sanningen är förstås, att vi alla är ethnikoi eller vardags-människor, tills vi blir kristna, ty Jesu efterföljande är ej någon geografisk sak.

... Även i den sista strofen har ni använt futurum i stället för imperativ: "bliven fullkomliga" och inte som förut "varen fullkomliga".

... Den grekiska textens esesthe är en futurform, fastän den i flesta språk därjämte har en imperativ eller befallande betydelse. I den la-

tinska texten står estote, att ni vore". Jag förstår dock att Jesus menade, att vi lever himmelrikets liv, genom att vi följer hans bud och blir till slut fullkomliga, såsom vår himmelska Fader är fullkomlig. Enligt min uppfattning är det mera ett löfte eller sägelse än ett bud. Och det hänsyftar på alla bud liksom krönande dem.

X DE GODA GÄRNINGARNA OCH FASTAN

... I de följande stroferna upprepas oavbrutet talet om lön och ersättning. Har manne Jesus menat någonting, eller är det blott ett symboliskt tal? Jag måste medge, att tanken på lön och ersättning i förening med andligt liv, misshagar mig. Till all lycka har ni utelämnat ordet "offentligt", som förstör allt och kommer en att tänka på förvärv av testamenten, offentliga ärebetygelser, vinster m.m.

... Det ordet förekommer inte i grundtexten, varken i den grekiska eller den latinska.

... Det är bra. Men varför har ni översatt på alla ställen "de gäsmiste om sin lön", då det i den gamla översättningen står alldeles tvärtom "de ha fått sin lön"? Den översättningen betonar ytterligare tanken på lön.

... Grundtextens ord apekhuus ton mishon autoon kan man översätta på två sätt. Detta uttrycksätt kan speciellt betyda "de få sin lön", men egentligen betyder verbet apekhoo "kvarhålla, hålla på avstånd, förhindra" och aldrig något annat. Därför finner jag det inte orätt att i detta sammanhang förstå ordet apekhoo på vanligt sätt, inte minst för att det dessutom på ett klarare sätt yppar Jesu tanke, fastän den andra översättningen ju ej heller direkt stör densamma.

... Jag skulle också så gärna önska höra Jesu tanke, då ordet "lön" i detta sammanhang förefaller mig så egendomligt.

... Att Jesus inte avser någon yttre belöning, det förstår ni ju utan vidare. Men att han ändå avser något, som kan uttryckas med begreppet "lön", det är ju även klart. Denna "lön" är till en del sådan, som följer av sig själv, av sakens natur, till en del något oväntat, överrumplande genom sitt överflöd. Och vad är det för något? Vad annat än samvetsfrid, det glada sinnet och den inre sällhet, som i sinom tid följer av en erkänd ställning i det osynliga himmelriket? Då vi tänker på dessa - som en österlänning skulle uttrycka sig - goda gärningars och vår strävans "karmiska" följder, förvånas vi ej alls över Jesu tal om belöning. Ty det finns väl inte någon större lön, någon större himmelsk gåva, någon större gudomlig nådebevisning än medborgarskap i andens värld, än odödlighet, evigt liv? Och om vi använder den andra översättningen, märker vi, att Jesus talar om lön enkom för att inskräpa hos sina lärjungar, att man i himmelriket inte eftersträvar belöning. Tänk på hans ord. Han råder uttryckligen sina efterföljare, att de inte, liksom den skenheliga, skulle vänta sig själva lön för sina goda gärningar, - ty då skulle de, på samma sätt som de skenheliga, få sin lön. Och den lönen bestode i yttre segrar och ärebetygelser. Men

då lärjungarna ej traktar efter någonting åt sig själv, ej ens minns sig själv, då "vedergäller den himmelska Fadern dem", - och vad det innebär, förklarade jag nyss.

... Nu fattar jag det bättre. Och jag fattar även, att de skenheliga bliva utan lön. Jag lägger också märke till två andra avvikande uttryckssätt i er översättning. Ni säger i den första strofen: "utfören edra lagenliga gärningar" och i den andra "visar deltagande i din gärning". Motsvarande ställen i den gamla översättningen lyder "öva rättfärdighet" och "giver allmosa". I mina öron låter dessa senare enkla och tydligare.

... Visserligen på grund av gammal vana. Men i den första strofen lyder den grekiska texten: teen dikaiosyneen hymoon mee poiein och i den andra poiees: eleemosyneen; och den latinska: ne iustitiam vestram faciatis samt facies elemosynam. Det är att beakta, att även i några handskrifter har den första strofens ord följande lydelse: teem eleemosyneen hymoon mee poiein. Luther följde detta och skrev på tyska: *habt acht auf eure Almosen, dass ihr die nicht gebt o.s.v.* Också den gamla engelska översättningen löd: *take heed that ye do not your alms o.s.v.* De romers-katolska översättningarna följer däremot versio vulgatas uttryckssätt, som nu anses rättare. I själva verket förändras innehållet ej mycket. Men om ordet eleemosyneen skulle förekomma på båda ställen, måste vi framförallt veta, vad man menar med detta ord. I mitt tycke är det ganska betecknande, att versio vulgata löser svårigheten genom att översätta elemosynam, som inte alls är klassisk latin. Om Hieronymus hade ansett att elemosyneen betydde "allmosa", varför sade han ej på latin t.ex. stipe? Att han använde ett ord, som i själva verket var grekiskt, men som tydligen var allmänt bland de kristna under medeltiden, visar, att det där konstlade latinska ordet elemosyna hade sin egen så att säga tekniska betydelse. Och vilken betydelse? Den ingick naturligtvis i det grekiska ordet eleemosyneen. Frågar vi nu vad eleemosyneen betyder, märker vi, att det först i andra hand har betydelse av allmosa, d.ä. "en gåva åt fattiga". Dess egentliga betydelse är "medlidande, sympati". Motsvarande latinska ord är misericordia, men då det framför allt var uttrycket för Guds medlidande, så förstår vi, att kyrkan omfattade ett annat ord elemosyna för människors medlidande. I dessa strofer eller åtminstone i den andra - är det tal om den sympati och det medlidande, som människorna kan visa varandra. Jesus talar inte uteslutande om sympatikänslan, ty texten säger poiees eleemosyneen, det är "du handlar" eller således: "du visar i handling sympati". Detta är ett mycket vidsträktare begrepp än "du giver en allmosa", ty allmose-givandet kan ske av vana eller beslut, utan någon känsla. Men ordet eleemosyneen innesluter känsla. Lärjungen känner medlidande, sympati, kärlek, och därför vill han hjälpa. Känslan vore dödfödd, om den ej överginge i handling; men som handling är den levande. Blotta handlingen i avsaknad av känsla vore åter konstlad och skrymtaktig. Jag anser, att rätta förståelsen av denna punkt är mycket viktig, ty det finns ej endast mycken skenhelig hjälpsamhet i vår kristenhet blott för ärans och ryktets skull, utan även mycken kall och ganska hjärtlös allmoseutdelning.

... Denna sida av saken är nu klar, men om vi följer den första strofens senare och rättare uttryckssätt, varför har ni då översatt: "utfören edra lagenliga gärningar"?

... För att det grekiska ordet dikaiosyneen i den latinska texten är iustitia och betyder, såsom jag nu redan tidigare nämnt, "rättsinnighet, rättskänsla", och kommer från ordet dikee, rättvisa, rättvisans gudinna". I den ifrågavarande satsen är det åter tal om görande: "tagen eder till vara att ni icke öven eder rättrådighet", således nog:

"övar eder rättfärdighet", om vi vill använda detta ord. Vi bör komma ihåg det, som Jesus talar om. Han talar inte om rättfärdighet (rättsinnighet) i allmänhet, om någotslags "helighet", vars konturer vi själva bestämmer efter eget behag. Han talar till sina lärjungar om de fem buden, om budens nya livsåskådning, nya rättfärdighet (rättsinnighet), lag och rätt. I hans mun är dikaiosynee tekniskt detsamma som "lydnad för den nya livslagen", och satsen: "tagen eder till vara, att ni icke gören lydnaden för den nya livslagen" betyder: "tagen eder till vara, att ni icke utfören edra gärningar enligt den nya livslagen", d.v.s. "ni skall inte åtlyda mina bud för att verka säregna, iögonenfallande, och därmed vinna rykbarhet bland människorna. Det må aldrig vara ert motiv, ty det skulle bevisa, att ni inte förstått mig. Det nya livet gryr blott för den, som söker det för dess egen skull. Mina bud är inte av yttre eller formell natur, och eder uppgift som lärjungar är att se till, att de aldrig blir det".

... Varför talade Jesus om fasta? Den har ju den katolska kyrkan gjort till en yttre formsak och vana.

... Och på samma gång förlorade den sin moraliska betydelse och kraft. Jesus talar om fasta på den grund, att det är en naturlig sak för den människa, som lever ett andligt liv. "Fasta" betyder ej endast avhållsamhet från mat. Det grekiska ordet neesteyoo betecknar - utom egentlig fasta - i allmänhet "jag försakar, avhåller mig från något". Jesus giver således detta råd åt sina lärjungar: "om ni avhåller eder från något, gör inget nummer därav. Gör det så, att ingen anar någonting". Jag har i alla fall i min översättning bevarat ordet "fasta", då det är en utmärkt symbol för försakelse och Jesus använde det i den bemärkelsen.

XI BÖNEN

... I detta kapitel om bönen märker jag inte några större olikheter mellan er översättning jämförd med den gamla. Endast ett ställe förvånar en. Ni säger "vårt översinnliga bröd", och i alla tider har vi dock vant oss att bedja om "vårt dagliga bröd". Varför översatte ni så?

... Det är den enda förnuftiga översättningen. Jesus förbjuder ju uttryckligen - litet senare i samma kapitel av Matteus evangelium sina efterföljare att oroa sig för vad de skulle äta och dricka och varmed de skulle kläda sig. Skulle han väl nu råda samma efterföljare att bedja Gud om det dagliga brödet, av Gud eller den himmelska Fadern, om vilken han vet, att deras behov är kända, förrän de själva hunnit bedja därom.

... Står det inte så i grundtexten?

... Den grekiska texten lyder: ton arton heemoon epiusion dos hee seameron. Ordet epiusion har översatts till alla språk med "daglig", cotidiano, quotidien, täglich, daily, daglig. Överallt har man utelämnat börens andemening. Men märkvärdigt nog har den latinska versio vulgata tolkat ordet rätt. Där lyder bönen så här: panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie, "vårt översinnliga bröd giv oss i dag". Det grekiska epiusios är inte "till i morgon", utan det bör härledas från

ordet uusia, som betyder "ämne, väsen, substans". Epiusios blir sålunda "efter ämnet", bredvid eller ovanom", således: övermateriell, översinnlig", på latin supersubstantialis.

... Men vad är då "det översinnliga brödet"?

... Det är naturligtvis andens föda. Jesus sade ju på ett annat ställe: människan lever icke av bröd allenast.

... Och om denna föda för vår ande böra vi bedja av Gud?

... Förstå nu inte dessa saker på ett ytligt sätt. Gud är ej ett väsen utanför oss. Gud är den himmelska Fadern. Himmeln finns i vår ande. I våra böner vänder vi oss till den inre Fadern och säger: tala till oss i dag med Dina levande ord.

... Varför yttrade ej Jesus sig på det sättet rakt på sak?

... Därför, att den konkreta symbolen fastnar mycket bättre i minnet och väcker tanken, om man stundom glömmer dess mening. Jesus tyckte om ett poetiskt språk.

... Och vilken är sålunda bönen betydelse?

Den är en inre andaktsstund då vi är allena, åtminstone i vårt hjärtas kammare. Den är för det andliga livet, ej för det materielle. Där talar vi med vår Fader, som med en vän, ber Honom om andlig hjälp och litar på Hans kärlek. Jesus uppmanar oss att hålla en sådan ensam meditationsstund varje morgon - på det hänsyftar ordet "i dag". Om ni önskar mera förklaringar till bönen "Fader vår", så ber jag er läsa boken "Jesu esoteriska skola". En sak vill jag dock poängtera, en sak som krsitenheten ganska litet tagit i betraktande, fastän på densamma byggts ett helt teologiskt system. Det berör Jesu lära om syndernas förlåtelse. Kyrkan har som sagt härav gjort en den mest invecklade dogm eller trosartikel med sina sakrament och magiska ceremonier, och ändå är Jesu lära så överväldigande enkel: vår himmelska Fader förlåter oss, om vi förlåter varandra, men om vi inte förlåter varandra, förlåter ej heller vår himmelska Fader oss. I vad skulle vi väl som kristenhet råka med alla våra rättskipningar och domstolar, om vi följde Jesus? Till all lycka berör Jesu yttrande endast dem, som vilja vara kristna, gå i Mästarens spår, vara hans lärjungar.

... Och Faderns förlåtelse. Vad är det?

... Åtminstone är den inte en juridisk sak. Människan kan ej undgå följderna av sina handlingar med mindre än att bröderna förlåter henne. Faderns förlåtelse är av andlig natur. Den måste erfaras.

XII SKATTERNA

I dessa strofer har ni inte ändrat någonting i er översättning. Men säg mig, vari dessa himmelska skatter bestå? Vanligtvis förstår man ju med dem "rätt tro på Guds nåd", om man i allmänhet anser dem vara annat än granna fraser.

Jesus talar ej i granna fraser. Hans ord är andens blixtar och sanningens åskdunder. De himmelska skatterna, som Jesus ber sina lärjungar att samla, är inga värdelösa gratis varor; för dem skall betalas liksom för jordiska sådana. Himmelska skatter är alla de kärleksfulla, uppmuntrande, förtroen de fulla och välsignande tankar och känslor, som människorna skänka oss. Med vad köper vi dem? Med vår egen kärlek, mildhet, med vår hjälp, vår vänlighet, våra egna goda gärningar. Och var-

för är de värdefulla?. Därför, att de formar och småningom bildar den himmelska uppståndelsekroppen, om vilken Paulus talar, och som skall bli vårt odödliga vehikel. Detta är hemlig och djup visdom, obegriplig för materialister, men de som känner sin egen ande, förstår det. Jesu ord har uppenbarat livslagen.

XIII KROPPENS LJUS

... Ni har översatt: "om nu ditt öga är sveklöst", inte "friskt", som i den gamla översättningen. Är inte "friskt" ett passligare egenskapsord för ett öga?

... Kan så vara, men ordet hapluus i grundtexten betyder "enkel, sveklös, sann" och ingalunda "frisk". Den latinska texten säger också simplex. Här är ej heller i första hand tal om det kroppsliga ögat. Det kroppsliga ögat, som samtidigt är kroppens ljus, är förnuftet. Det grekiska ordet ofthalmos, som betyder "öga" och av texten används här, kommer från verbet horaoo, som ej blott betyder "se" utan även "se med förståndet, förnuftet". Jesus talar naturligtvis om detta förnuftets öga, vilket uttryckssätt även nutiden använder, och hälsan i förnuftets öga är dess hederlighet, sveklöshet, sanningskärlek. Om förnuftet, tanken, förståndet i oss är utan svek, om det tillägnar sig Jesu nya livsåskådning, då är hela vår kropp ljus. Men om ljuset i oss, vårt förnuft är mörker, - huru stort är ej då "mörkrets d.v.s. självet kroppsliga och djuriska makt?

XIV GUD OCH MAMMON

... Nu har vi kommit till det ryktbara "mammon". Vad är det egentligen? Rikedomens skoningslösa gud?

... Mammonas, som den grekiska texten skriver, är ett syriskt ord, som fått förbli översatt i evangelierna, då man ej i grekiskan lika litet som i andra språk funnit en tillräckligt målande motsvarighet. Man säger att det betecknar rikedom och rikedomens gud, men den grekiska Plutoos eller Pluutoon var i början skydsande för dödsrikets och de i jordens inre befintliga rikedomarna, och motsvarade således icke Mammon, eftersom översättarna ej använt det. Mammon har på detta sätt en särskild betydelse, och om vi med litet eftertanke läser Jesu ord därom, märker vi det genast. Talar nämligen Jesus ett enda ord om rikedom i stroforna 24-34 ?

... Det är sant, ej ett ord.

... Och dock har kristenheten enbart på det sättet missuppfattat hans ord. Kanske är det bra. Ty andra än lärjungar och Jesu omedelbara efterföljare skulle i alla fall inte förstå hela den djupa visheten i hans ors. Ty innehållet i hans yttrande är häpnadsväckande.

... Om vi ordagrannt ville förstå honom, så förefaller det nästan, som om han uppmanade oss till sorglöshet, nästan lättja. Han talar uttryckligen om himmelens fåglar som Fadern föder, och tillägger: "ären i människor icke mycket förmer än de"; huru skulle den himmelska Fadern ej ha omsorg även om vår föda och våra kläder. Det är ju verkligen häpnadsväckande.

... Och dock är det sant, med den skillnad, att den av Jesus avslöjade livslagen stämmer inte i förhållande till vem som helst, utan endast till den, som vill följa Jesus och uppfylla den himmelska Faderns vilja.

... Ni säger således.?

... Att mammon inte är rikedomens gud i Jesu mun, utan det dödliga och förgängliga livets. Om någon helt vill vara en medlem i himmelriket, och i allt följa sin Mästare som hans apostel och sanningsprofet, då blir han befriad från den materiella omsorg, som ju annars är varje människas lott och öde här på jorden, - men också endast då. Massan av all dagliga människor ("hedningarna", som den gamla översättningen säger) tänker alltid på sin utkomst, sitt dagliga bröd och allt, som därtill hör, de kan ej undvara sådant, ty för dem är det tillvarons lag. Och ändå försöker alla människor frigöra sig från detta tvång. Den jordiska rikedom lockar och lovar sorglöshet, men de rika vet, att förmögenhet, liksom allt ägande medför sina egna speciella bekymmer, som ej tillåter den rika i egenskap av människa att vara lyckligare än den fattiga. Det finns ej någon annan frälsning från bekymmer, än att frivilligt vända sin tanke till eviga ting göra metanoia eller sinnesförändring, om vilken Jesus talar. Ett sådant tänkande eller mediterande fyller ej i början den sökandes tid helt och hållet; han har sina jordiska plikter, som binder honom. Men så småningom, då den sökandes lust och längtan är intensiv, ökas den tid, han kan använda för sina himmelska meditationer, och de jordiska plikterna minskar. Till slut står det i hans makt att helt och hållet hängiva sig åt sanningens tjänst, och då inträder han i det själens övermänskliga riket, där människan är fri från bekymmer - där människan i själva verket ej får oroa sig eller ängslas för det materiella livet. Jag har använt orden "tänka" och "meditera", men det är ju klart, att tänkandet på de eviga tingerna ej är detsamma som att försjunka i drömmeri, utan det är tankens koncentrerande och riktande mot det, som alltid går hand i hand med uppfyllande av Jesu' fem bud i den nya livsuppfattningen. Därför har jag i min översättning utbytt det gamla ordet "sörja för" till "meditation" och "tankeriktning", som bättre motsvarar grundtexten, åtminstone dess anda. Det grekiska ordet merimnao betyder ej endast "sörjer för", utan även "är försjunken i tankar, anstränger mitt huvud". Versio vulgata översätter ej heller på varje ställe sollicitus sum, utan även cogito "jag tänker".

... Varför säger ni i den 25 strofen: "rikten icke tankarna till eder själ, vad I skolen äta o.s.v.", då den gamla översättningen "gören eder icke bekymmer för edert liv, vad I skoen äta o.s.v." förefaller naturligare. Det är ju för livets underhåll vi äter och ej för själens.

... Grundtexten lyder: mee merimnaate tee psykhee hymoon ti fageete

o.s.v... "Psykeer" är själ, men ej den odödliga själen, i vilken egen-
skap de nya språken ofta använder ordet själ, utan den levande själen,
ofta t.o.m. endast "livsanda". Vulgata har översatt med anima som mot-
svarar endast psykeer. Jesus säger: "gören eder icke bekymmer för eder
dödliga själs liv på jorden, för att ni, för eder personliga själs
skull finge vara vid liv". Här har gjorts en fin skillnad mellan krop-
pens och den personliga själens liv, annars hade man kunnat säga: "hav
ej bekymmer för eder kropp, vad den skall äta o.s.v." Jesus siktade
med flit djupare: livslusten bor ej i den grova kroppen utan i själens
medvetande.

... Men om nu lärjungarna själva skulle upphöra att tänka på sin ut-
komst, vem skall då sörja för dem?

... Deras apostoliska arbete, sett från jordisk synpunkt, eller den
himmelska Fadern, såsom Jesus säger. Apostlarnas arbete behagar inga-
lunda alla människor, många anse apostlarnas tillvaro högst onödig ;
men oberoende därav "föder" Fadern dem ibland med tillhjälp av andra
människor, ibland på annat sätt, t. ex. genom penningebelöning för nå-
got arbete de själva utfört - så vitt det nu i vår tid finns apost-
lar och profeter. Huvudsaken är ej på vilket sätt inkomsten ordnar sig,
huvudsaken ligger i apostelns psykiska ställningstagande: att ej tänka
på sin egen ekonomi. I vår praktiska tid är det ett dunkelt tal, som lätt och
gärna vantolkas. Däri ingår dock en ny och högre praktik, som verkliga
konstnärer och skapande snillen väl vet. Kom ihåg att Jesus sade att
ingen inträder i himmelen, som ej är lik ett barn. För att kunna följa
Mästaren, måste vi bli som "barn". Ett av barnens kännetecken är ju
deras oförmåga att taga hand om sin utkomst. Det får deras kära egna
sköta om, och denna omsorg blir i naturliga förhållanden föräldrarnas
största lycka och glädje.

XV SÖKEN OCH I SKOLEN FINNA

... Denna Jesu uppmaning att söka, har alltid förefallit mig vara
ett råd av högt moraliskt värde. Han har gett oss rådet att söka san-
ningen, Gud, himmelriket.

... Ja visst, och om kristenheten hade studerat sitt testamente, hade
den förstått, att ingen kan vara kristen utan att ha blivit det genom
att ha sökt och klappat. Alla människor söker sin jordiska utkomst, men
Jesus lär uttryckligen, att den som önskar bli hans lärjunge, bör först
söka det himmelska riket. För en människa, som vaknat till besinning,
är det ju också dåraktigt att existera på jorden (eller annorstädes)
om hon ej känner sanningen, ej vet och förstår, varför hon finns till.
Jesus talar till sådana människor, och mången sanningssökare har fått
klarhet, tröst, uppmuntran och samvetsfrid av denna hans "omvärdering
av alla värden" (Umwertung aller Werte). Trons henlighet ligger i sö-
kandet. "Tro" är ej någon läras försanthållande, utan förtroende (pis-
tis) till sanningens makt, en inre förtröstan och övertygelse, att
"den, som söker, han finner". Det här är Jesu lära om tro på Gud, och
han kan själv, som den stora upptäckare och siare han är, bevisa, att
den himmelska Fadern lyssnar till den sökandes bön. När nu människan
bönfäller om sanningens andliga bröd, huru skulle då Fadern giva hen-
ne stenar av trosartiklar och läror. Varen övertygade om, säger Mästa-
ren, att då I bedjen av Fadern sanningens och kärlekens heliga ande,
så fån I den även.

... Men varför har man bland dessa uppmaningar till sökande insatt strofen: "given icke helgedom åt hundarna o.s.v." och varför har ni ändrat den gamla översättningen "given icke hundarna det heligt är"?

... Först förefaller det, som om den strofen vore utanför den omgivande texten, men då vi betänker saken, ser vi, att den passar däri. Endast och allenast genom sökande finner man sanningens rike, annars öppnar Fadern ej portarna och ger sig ej till känna. Om nu någon människa har funnit sanningen och lever i Guds rike, måste hon följa samma lag: hon får ej öppna rikets dörr för andra än dem som klappar därpå, hon får inte kasta sin kunskaps pärlor åt människor, som trivs i sin egen orenhet och hon får ej insläppa i invigningens helgedom dem, som av egoistiska motiv krypa och kråla, men följande minut är färdiga att skymfa och bita. Många siare har på denna punkt misstagit sig, men då misstaget varit en följd av hjärtats ömhet, må man hellre räkna det som förtjänst än som fel. Men i den grekiska grundtextens sats mee doote to hagion tois kysin "giv ej hundarna det heligt är" betyder ordet to hagion, templets heligaste, "helgedom", fastän det naturligtvis samtidigt är neutrumformen av adjektivet hagios. Versio Vulgata översätter: nolite dare sanctum canibus, och det latinska sanctum betyder också "helgedom". De flesta europeiska översättare har sagt: "det som är heligt", non date cio che é santo a cani, ne donnez point ce est saint aux chiens, give not that which is holy unto the dogs, given icke hundarna det heligt är, men Luther översatt rätt: Ihr sollt das Heiligtum nich den Hunden geben.

XVI DE FALSKA PROFETERNA

... Ni har flyttat den 12:te strofen bredvid den 15:de och ställt båda under rubriken "falska profeter". Varför?

... I konsekvens härmed. Sökandet har ju ej en omedelbar gemenskap med den uråldriga regeln, som även Konfutse i tiderna yttrade: "allt det I viljen att människorna skola göra eder, gören I även dem". Dess omedelbarare står dess tankeförhållande till talet om falska profeter, varför slutet också fått tillägget, försäkran: "ty detta är lagen och profeterna". Då nu lärjungen är på det klara med betydelsen av "lagen och profeterna", då är han i stånd att akta sig, d.v.s. kritisera och undvika falska profeter.

... Jesus säger, att av frukten känner man de falska profeterna, är det ej ett tillräckligt omdöme?

... Otvivelagtigt, men: av vilka frukter?

... Kanske av det egna livets, dess omoraliskhet o.s.v.

... Är det sagt? Jesus påpekar uttryckligen, att de falska profeterna kommer till er i "fårkläder". Och lammet kan väl knappast anses som urbilden av omoral eller annan ondska. Måne ej de falska profeterna förvillan just genom sin moraliska överlägsenhet. Knappast skulle väl

elaka, omoraliska naturer röna något större medhåll. Det är nog mycket få människor som under sitt sanningsökande skulle låta blända sig av omoral och ondska.

... Men vilka är då falska profeter? Och huru kan då de moraliskt främsta vara falska profeter?

... Låt oss först fråga, vad ordet profet betyder. Det grekiska ordet profeetes betyder siare, tolkaren av orakelsvaren, en gudomligt inspirerad förkunnare. Falska profeter benämns i grundtexten pseudo-profeetes, som ordagrant betyder "falsk profet, falsk uttolkare, falskt inspirerad siare". Det grekiska ordet innehåller ingen omoralisk betydelse. Det är helt enkelt: förkunnaren av en falsk lära, en falsk förutsägelse. En falsk profet är kanske själv omedveten om sin falska lära. Han kanske tror sig ha "den rätta synen". Men Jesus säger: "av frukterna känna I dem". Av vilka frukter? Nu förstår ni: av de falska lärorna och förutsägelseerna, synvillorna och inbillade kunskaper.

... Men på det sättet råka vi in i rättlärlighetens fruktansvärda avgrund. Så förklarar också kyrkorna. Ty om vi inte fasthåller vid någon bestämd "rätt lära", huru kan vi då veta, när läran är falsk?

... Just därför räcker Jesus oss sanningens måttstock. Ty måttstocken är ändå, såsom både er och förövrigt alla människors instinkt säger, av moralisk art. Men den moraliteten berör inte profetens personliga liv, utan hans lära. Jesus syftar härpå, då han upprepar den gamla moralregeln. Är nu profetens lära i detalj och i alla sina konsekvenser lika med livslagen och de sanna profeternas förkunnelser? Då är den rätt, annars falsk. Jesus egen profetiska upplysning står närmast och högst, den blottar för oss människohjärtat och människans samvete i deras djupaste och vackraste renhet. Om således någon profetisk lärdom ej är detsamma som t.ex. Jesu fem bud, är den orätt och falsk. Den uppnår nämligen då ej den moraliska höghet, som Jesus avslöjade i sina ord, i sin person och sitt eget liv. Och varför skulle vi gå tillbaka i tiden? Varför skulle man profetiskt förkunna sådant, som vi redan gått förbi? En profet skall vara framom sin tid, inte efter densamma. Hans förkunsel skall endera vara moraliskt överensstämmande med Jesu lära, eller stiga högre över den. Och i inget fall får han avvika från den urgamla regeln, att man mot andra skall göra endast sådant, som man önskade sig själv. Om en profet t.ex. försvarar krig, som var naturligt under forna tider, måste han således önska sig själv all den grymhet, som ett krig för med sig. Och därför säger Jesus att falska profeter, fastän de ej själva ens visste det, är i sitt inre som rovgiriga vargar. De hämtar ofärd med sig. Deras lära bländar först med sin klarhet, men förgiftar med tiden.

... Varför har ni i er översättning utelämnat strofen: "varje träd, som ej bär god frukt, hugges ned och kastas i elden?"

... Den är ju ej nödvändig för tankegången, ty den innebär en ny tanke. Den är troligen senare tillagd. Någon medeltida kopierare har tänkt på helvetet och godhetsfullt gjort slutsatsen, att åtminstone falska profeter höra dit. Jag utelämnar det hellre, ty det uppeggas till ont och har redan gjort det.

XVII DEN SMALA VÄGEN

... Nu har ni åter efter eget behag flyttat några strofer.

... Säg ej efter behag. Tankegemenskapen är ju klar. Jesus vill ju i slutet av sin bergspredikan inskräpa hos sina åhörare det rätta uppfattningen om himmelrikets förhållande till den synliga världen. Fast det himmelska riket, vad plats och tid beträffar ej är skilt från mammons värld, då det enligt Jesu ord och lärdomar befinner sig inom oss själva, stiger man inte in i det lika lätt, som genom dörren från ett rum till ett annat här i detta världens rike. Himmelriket är oberoende av sin närhet, till art och väsen så långt borta från vårt vardagliga medvetande, att man måste vandra alldeles som en lång väg, förrän man kommer till rikets port. Denna väg kallar Jesus "den smala vägen" tethlimenee hee hodos, arta via. Och vari består kännetecknet på den gamla vägen? Förklaringen finns i stroferna 21-?7. Den smala vägen är de levande gärningarnas väg, ej någon tros. De, som nöjer sig med att tillropa Jesus som Mästare (Herre), går ej på den smala vägen. Den smala vägen är ej gudtjänstceremoniernas, de heliga förrättningarnas, börnernas och sakramenternas väg. På densamma går endast de, som uppfyller Faderns vilja, d.v.s. lydigt lever efter Jesu bud. "Gån ifrån mig, I, som ej hörsammat min lag".

... Det där är er egen översättning: "som ej hörsammat min lag". I den gamla översättningen står det "missdådare".

... Grundtexten säger: hoi ergatsomenoi teen anomian, på latin qui operamini iniquitatem. Således ord för ord: "I som gören eller utöven laglöshet". Men vilka utöver laglöshet andra än de, som ej lyder lagen? Och vilken lag kommer här i fråga? Ingalunda Mose lag, som var "gammal" och överlevat sin tid, utan livets egen lag, som Jesus förkunnat och blottat i sina fem bud. Jesu bud var nu lagens högsta yttring, och att bryta mot den lagen var att bryta mot livets lag.

... Vad betyder orden "på den dagen" i strofen: "många säga mig o.s.v." Talar Jesus om dödstunden?

... Observera, att jag satt dem inom parentes. Det är solklart ett senare tillägg. Någon munk som kopierade, tänkte på det himmelska riket såsom tillståndet efter döden, och tillade i bästa välmening de orden. På parallellstället i Luk. ev. VI:43-49 säges ingenting om den saken. De blandar helt och hållet bort ordens innebörd, då man minns vad Jesus avsåg med det himmelska riket. I denna strof varnar Jesus uttryckligen för användande av s.k. psykiska krafter: gören icke kraftgärningar med hemlig förmåga i tron att de skulle befrämja ert andliga liv; de har sitt eget område i själens värld, men till andens värld kommer de ej. Jesus talar ingalunda om tillståndet efter döden, utan om himmelrikets eviga, andliga liv, och därför är orden "på den dagen" tagna ur luften.

...I sanning är det få, som vandrar på den smala vägen. De flesta nöjer sig med den breda vägen, som för till förtappelse, - jag ser dock att ni översatt "till död". Varför så?

... Till följd av en logisk tankegång. "Döden är "livets" motsats. Den grekiska texten eis teen spooleian, den latinska ad perditionem, betyder nog "till fördärv, undergång, olycka", men ordet "förtappelse"

har en så pass stor teologisk sidobetydelse, att vi utbyter det mot "död" - eller om vi behåller det i texten, måste vi åtminstone klart förstå vad som menas med "förtappelse". Och det kan vi ej förstå, om vi ej inberäknar möjligheten av återfödelse, som jag redan förut talat om. Det eviga livet är i anden, men förrän människans själsliga, personliga jag - glömmade sig själv förenar sig med anden, så måste människoanden åter och åter födas på nytt till den psykisk - fysiska världen, tills slutligen - i någon inkarnation - dess personliga jag är så förändligt, att det längtar till sin Faders hem och beträder den smala vägen. Endast den smala vägen leder till evigt liv. Den breda vägen leder till personlig död och återfödelse.

... Alla människor går då på den breda vägen, med undantag av dem, som går den smala.

... Nej, utan som Jesus säger "många" polloi, multi.

... Huru så? Vilken väg går då de stora massorna?

... Egentligen ingen alls, fastän antalet av dem, som beträder den breda vägen, ökas dag för dag.

... Nu förstår jag er inte. Det här är ju alldeles nytt. Vi har ju alltid varit vana att tänka på dem, som går den "breda vägen till förtappelse" med medömkan och t.o.m. förakt.

... Man har lärt oss mycket oförnuft, men därav följer inte att Jesu lära eller livets fakta skulle ändra sig.

... Vad är då Jesu lära i detta fall? Jag är ej ännu på det klara med saken.

... Alla människor, som försjunker i världens vimmel, som lever utan att tänka på eviga ting, som ej bryr sig om annat än vardagens fröjder och sorger, - alla dessa lever utan att gå någon "väg". De har ännu ej vaknat till "sökande". Först då människorna börjar att söka ock klappa, beträder de en "väg". Men så länge tyngdpunkten i deras sökande är i förståndet eller det psykiska jaget, så länge de m.a.o. funderar och filosoferar, läser och reflekterar, studerar och väljer, tror på dogmer och teologiska läror, räknar sig till något kyrkosamfund, tjänar Gud med mässor och predikningar och tror på dem -- så länge går de ännu på den "breda vägen", vilken leder till död och återfödelse, Först då, när tyngdpunkten i deras sökande förflyttar sig till det andliga livet och dess ideella moraliska värden, först då lämnar de den breda vägen och beträder den smala, där de försöker fast och koncentrerat följa i Mästarens spår.

... Människorna fördelar sig sålunda i tre klasser?

... Ja. För att använda Jesu benämningar är de 1. ethnikoi, vardagsmänniskorna ("hedningar"), 2. polloi, många, och 3. oligoi, få. Många är "kallade", men få är utvalda". Som ni kanske påminner er, så avskiljer Paulus (t.ex. I Thess. V:23) hos människan tre huvuddelar: Kroppen (to sooma), själen (hee psykhee) och anden (to pneuma). Vardagsmänniskorna, "hedningarna", hoi ethnikoi är de, vars medvetna tyngdpunkt befinner sig i kroppen, - de är kroppsliga människor, soomatikoi; vandrarna på den breda vägen är de många, hoi polloi, vars medvetna inre tyngdpunkt är i det personliga själslivet, - de är själsliga människor, psykhikoi; vandrarna på den smala vägen är åter de få, hoi oligoi, vilkas inre medvetande är i anden, - de är andens folk, pneumatikoi.

XVIII SLUTORD

... Slutorden är vackra och välvalda. De är som en stämpel på hela bergspredikan: "folkmassorna häpnade över hans lära". Även jag känner mig bestört, ty nu först har bergspredikans underbara betydelse klarat för mig. Ett sådant tal kunde ej hållas av en, som endast var skriftlärd. Han måste "veta" vad han talade om, såsom ni har översatt, -eller är er översättning fri? I den gamla översättningen stod det "makt".

... Meningen är väl densamma, fastän ordet makt är illa valt; det borde stått "makt, given av vetande". I den grekiska grundtexten står det eksuusian, i den latinska potestatem. Potestas betyder nog makt, men eksuusia "kunnande", "förmåga, makt". Luther har översatt gewaltig, "kraftigt, överväldigande", och den svenska bibelns säger även "välde-ligen", men det italienska, det franska och det engelska testamentet har översatt rätt: come avende autoritá, comme ayant autorité, as one having authority, "som den, vilken har auktoritet, d.v.s. från kunskapen härstammande auktoritet, makt eller: som den, vilken är befullmäktigad". Jesus hade den makt, som hans himmelska Fader givit honom, men den var ej godtyckligt given, utan som en naturlig "lön" eller följd av den ställning Jesus under inkarnationernas lopp förvärvat sig i det himmelska riket. Han hade uppnått vetande, och vetandet följs av makt. Detta vetande och denna makt är den sanna profetens kännetecken, och just det höjer honom så högt över alla "skriftlärd".

VILKET DERA VÄLJER DU?

MOSE BUD

I Mose femte boks kapitel uppräknas de tio bud, som de kristna kyrkorna tillägnat sig som "Guds tio bud" med benämningen dekalog, och vilka inläras alla människor inom krsitenheten, här i våra lutherska länder ända från barnaår enligt dr. Luthers katekes.

Men varför har kyrkorna utelämnat det andra budet och tudelat det tionde?

Vi överlämna åt läsaren att själv bedöma.

Buden lyder (översatta enligt Versio Vulgata)

1.

Jag är Herren, din Gud, som har fört dig ut ur Egyptens land, ur träldomshuset. Du skall inga andra gudar hava jämte mig.

2.

Du skall icke göra dig något beläte eller någon bild, varken av det, som är uppe i himmelen, eller av det, som är nere på jorden, eller av det som är i vattnet under jorden. Du skall icke tillbedja, ej heller tjäna dem; ty jag är Herren, din Gud, en nitälskande Gud, som hemsöker fädernas missgärning över barnen intill tredje och fjärde led, över dem, som hata mig men gör nåd åt många tusen släktled, som äska mig och hålla mina bud.

3.

Du skall icke missbruka Herrens, din Guds namn; ty den blir icke ostraffad, som missbrukar hans namn.

4.

Tänk på sabbatsdagen, så att du helgar den, såsom Herren, din Gud, bjudit dig. Sex dagar skall du arbeta och göra alla dina sysslor; men den sjunde dagen är sabbatsdagen, Herren, din Guds, vilodag; då skall du icke arbeta, ej heller din son, eller din dotter, ej heller din tjänare eller tjänarinna, ej heller din oxe, åsna och all din boskap, ej heller främlingen, som är hos dig inom dina portar; på det att din

tjänare och tjänarinna må ha ro såsom du själv. Du skall ihågkomma att också du var en träl i Egypti land, och Herren, din Gud, förde dig därur med mäktig hand och utsträckt arm. Därför bjöd han dig att hålla sabbatsdagen.

5.

Hedra din fader och din moder, såsom Herren, din Gud bjudit dig, på det att du må leva länge och dig må väl gå i det land, som Herren, din Gud, skall giva dig.

6.

Du skall icke dräpa.

7.

Du skall icke begå äktenskapsbrott.

8.

Du skall icke stjäla.

9.

Du skall icke bära falskt vittnesbörd mot din nästa.

10.

Du skall icke hava lust till din nästas hustru. Du skall icke begära din nästas hus, åker, tjänare, tjänarinna, oxe, åsna eller vad som helst, som tillhör honom.

5 Mos. 5:22: "Dessa äro de ord, som Herren talade till all eder menighet uppå berget utur elden och molnen och töcknet med stor röst och tillade intet mera; och han skrev dem på två stentavlor och gav mig dem."

Herren Gud, som skrev sina buda på stentavlor, var en yttre Gud, den gamla tidens och det gamla förbundets dundrande Herre. Han var häftig, hotade med hämnd och straff dem, som inte lydde hans bud. Han var lagens Gud.

Han var ej kärlekens Gud, han var ej den himmelska Fader, om vilken Jesus lärde.

Varför skall kristenheten fortfarande tillbedja honom ?

JESU BUD

Brevet till Hebréerna börjar med dessa ord: "efter det Gud fordom ofta och i mångahanda måtto talat till fäderna genom profeterna, har han under dessa sista dagar talat till oss genom Sonen". Detta bevisar, att man redan under de första kristna tiderna var på det klara med, att en ny tid hade randats, ett nytt förbund ingåtts mellan Gud och mänskligheten - en ny Gud blivit liksom uppenbarad.

Den gamla Guden var utanför människan. Hans röst dundrade från avlägsna himlar, profeterna hörde och förstod den och kunde tyda hans vilja för människorna.

Den nya Guden var i andens himlar och himlarna var dolda i människans ande. Nu hördes Guds röst i anden hos varje människa, och varje människa, som lyssnat till Jesu förkunnelse, visste Guds vilja i sitt eget medvetande.

Den gamla Guden talade genom profeternas mun, men Jesus var helt och hållet fylld av den himmelska Fadern, så att han blev Guds Son i vilken Fadern fullkomligt uppenbarade sig.

Den gamla Guden förlitade sig på hotelser och straff för att bringa människorna till lydnad, men Jesu Fader lät var och en människa själv bestämma, om hon ville följa den inre rösten eller ej.

De gamla buden kunde var och en uppfatta med hörande ögon och förstå dem. De nya buden kunde man ej förstå, om man inte - trött på mammon - sökt ett nytt liv.

De flesta av de gamla buden hörde till det naturliga livet, och de följdes av alla dem, som ej ville vara brottsliga.

De nya buden tillhörde det andliga livet, och kunde följas endast av dem, hos vilka det andliga livet tagit sin början.

Men de, som i sin själs oändliga längtan hade kommit fram till det andliga rikets portar, för dem blev Jesus Kristus vägen, sanningen och livet. Hans förhållningsregler och råd blev för dem det nya livets bröd, och de ville i allt efterfölja hans bud.

Så här lydde de av Jesus kungjorda "Himmelska Faderns fem bud":

1.

Vredgas icke.

2.

Var ej oren ens i dina tankar.

3.

Avlägg icke ed.

4.

Stå icke emot det som är ont.

5.

För icke krig, älska alla människor.

För individen är det omöjligt att följa dessa bud, om det nya livet ej börjat för honom. Småningon förändras hans förhållanden.

Om kristenheten begynte efterfölja Jesu bud, skulle livet på jorden helt förändras. Himmelriket skulle nedstiga bland människorna, och en ny tid randas för mänskligheten. Det förlorade paradiset skulle återvinnas.

Men när gryr den dagen? Den dagen gryr ej, förrän människorna och människobarnen får lärdom om Guds rike, lyckans och salighetens Eden, om vägen som leder till dess port, samt om nycklarna som Jesus givit för dess öppnande.

Det himmelska riket kommer inte av sig själv. Det förblir uppe i andens världar, tills människorna bönfäller och ber det komma till jorden. Men bönen får ej vara munväder, utan själens längtan till höjderna och andens tysta meditation. Och bönen i tankarna är ej nog, den förverkligas i gärningar och renas till ny kraft i sanningens heliga eld.

Den bedjande följer Mästaren. Och den, som uppfyller Faderns vilja, kan bedja.